

SATVERSME **laimīgai Latvijai**

Satversmes simtgadei veltītā V skolēnu konkursa darbu katalogs

SATVERSMEI
100

PRIEKŠVārds

Satversmes tiesa rīko skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursu par Latvijas Republikas Satversmi (turpmāk – Satversme) kopš 2017. gada. Konkursa mērķis ir stiprināt skolēnu valstisko apziņu un rosināt līdzdalību demokrātijas procesos. Ar šī konkursa palīdzību Satversmes tiesa jau piecu gadu garumā rosina skolēnu interesi par Satversmi, kā arī pilnveido viņu zināšanas par Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtībām. Turklāt konkursa gaitā skolēni tiek iepazīstināti arī ar Satversmes tiesu un tās lomu tiesiskā valstī.

Izzīmējot un aprakstot Satversmē ietvertās idejas, ikviens skolēns var stiprināt tiesiskas valsts vērtības un Latvijas valstiskumu. Tā ir arī simboliska iespēja svinēt to, ka Latvija ir brīva, neatkarīga, demokrātiska un tiesiska valsts, kurā katram ir iespēja sasniegt labklājību un laimi.

Piecu gadu laikā Satversmes tiesa ir saņēmusi vairāk nekā 1250 zīmējumu un domrakstu par Satversmi. Darbi atspoguļo skolēnu plašo skatījumu uz valsti, tiesībām un sevi sabiedrības procesu centrā.

2022. gadā apritēja simts gadu kopš Satversmes pieņemšanas un spēkā stāšanās. Satversmes spēkā stāšanās dienā 1922. gada 7. novembrī Jānis Čakste, atklājot pirmo Saeimas sēdi, norādīja: „Mēs cerēsim visi un būsīm pārliecībā, ka šī jaunā Satversme mums līdzēs galīgi nodibināt Latvijā likumību un taisnību un līdz ar to tautas labklājību un kārtību. Lai šī jaunā valsts Satversme padara Latviju laimīgu un stipru!”

Šis svinīgais vēstījums, kas tapis pirms simts gadiem, precīzi atspoguļo Satversmes jēgu – padarīt Latviju par stipru un laimīgu valsti, kurā pastāv tiesiskums un taisnīgums, lai tādējādi sekmētu ikvienas personas izaugsmi un labklājību. Satversmes normu piemērošana un zināšanas par Satversmi ir veids, kā darīt stipru Latvijas valsti un palīdzēt ikvienam sasniegt to laimi, kas izsapņota. Zīmējuma konkursa tēma “Satversme laimīgai Latvijai” bija aicinājums skolēniem vizualizēt to, cik daudz un dažādos veidos Satversme stiprina Latvijas valstiskumu.

Satversmes simtgadē Satversmes 100. pants izvēlēts par ierosmi domrakstu tēmām. Satversmes 100. pantā ietvertā vārda brīvība ir viena no demokrātiskas valsts vērtībām, kuru izmantot ir tiesīgs ikviens sabiedrības loceklis. Satversmes 100. pantā ietvertās tiesības nodrošina ikvienas personas līdzdalību sabiedrības dzīvē, nepārtrauktu viedokļu apmaiņu, pieeju dažādei informācijai un diskusiju par sabiedrībai būtiskiem jautājumiem. Iespēja paust savu viedokli un iegūt informāciju ir būtiska katras personas pašizaugsmei un attīstībai. Domrakstu tēmas aicināja skolēnus meklēt un vārdos ietērt tās idejas, kas padara un padarīs Latviju laimīgu.

Satversmes tiesa savā 25 gadu jubilejas gadā izsludināja piekto zīmējumu un domrakstu konkursu par Satversmi. Konkursā tika pārstāvētas 45 skolas, aptverot visus Latvijas reģionus. 6. klašu skolēnu zīmējumu konkursā “Satversme laimīgai Latvijai” tika iesūtīti 187 zīmējumi, savukārt domrakstu konkursa “100. pants Satversmes simtgadē: kā vārda brīvība un pašizpausme padara mani laimīgu un Latviju stipru?” 9. klašu grupā tika iesūtīti 38 domraksti, bet 12. klašu grupā – 40 domraksti. Šajā katalogā iekļauti tie radošie zīmējumi un iedvesmojušie domraksti, kas konkursā apbalvoti ar Satversmes tiesas vai tās konkursa sadarbības partneru balvām.

Satversmes tiesa izsaka atzinību visiem konkursa dalībniekiem par radošo darbu un bagāto iztēli zīmējumos un domrakstos, kā arī pateicību pedagogiem, kuri ieguldīja savu laiku un zināšanas, skaidrojot skolēniem Satversmes un Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtības. Konkursa darbi pierāda, ka Latvijā aug jaunieši ar zināšanām, gribasspēku un apņemšanos attīstīt un aizstāvēt demokrātiskas tiesiskas valsts vērtības, lai Satversme arī nākamos 100 gadus sargātu brīvu un laimīgu Latvijas valsti.

Satversmes tiesa īpaši pateicas arī visiem konkursa atbalstītājiem un sadarbības partneriem: Eiropas Savienības Tiesas tiesnesei Inetai Ziemelei, pirmā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes mazmazmeitai Kristīnei Čakstei, Publisko tiesību institūta vadītājam Arvidam Dravniekam, Latvijas Mākslas akadēmijai, kā arī žurnāliem “Domuzīme” un “Jurista Vārds”.

“Mēs cerēsim visi un būsīm pārliecībā, ka šī jaunā Satversme mums līdzēs galīgi nodibināt Latvijā likumību un taisnību un līdz ar to tautas labklājību un kārtību.

Lai šī jaunā Valsts Satversme padara Latviju laimīgu un stipru!”

Latvijas Satversmes sapulces prezidents Jānis Čakste
1922. gada 7. novembrī

KATRĪNA GRUGULE

"Latvijā nav karaļa. Vara pieder pilsoņiem. Mūsu valstī katrs, arī pusaudzis, var brīvi paust savu viedokli. To var darīt dažādi - gan gleznojot, gan rakstot, uzstājoties publiski, piedaloties dažādos pasākumos."

Guļu un jūtu, kā lēnā gaitā vējš paskrien man garām. Tālumā dzirdu rāmos jūras viļņus, kas skalo mazos, pelēkos jūras akmentiņus. Atveru acis un saprotu, ka atrodos mazā, skaistā ciematīnā.

"Labdien!" uzrunāja mani kāda brīnumskaista meitene. "Mani sauc Alise. Es dzīvoju šajā salā. Kā sauc tevi?" "Mani sauc Elza." "Cik jauki! Kur tu dzīvo?" ziņkārīgi jautāja Alise. "Es dzīvoju visskaistākajā vietā pasaulē - Latvijā," es lepni atbildēju. "Kuši!" Alise brīdinoši pielika pirktu pie lūpām. "Kā tu vari tik droši paust savu viedokli? Manā valstī tas ir aizliegts. Tu nebaidies no sekām?" Es apjukumā sastingu: "Kādām sekām?" "Tām, kuru dēļ jūsu valdnieks piespriedīs tev sodu," Alise teica skaidri un pārliecinoši.

"Latvijā nav karaļa. Vara pieder pilsoņiem. Mūsu valstī katrs, arī pusaudzis, var brīvi paust savu viedokli. To var darīt dažādi - gan gleznojot, gan rakstot, uzstājoties publiski, piedaloties dažādos pasākumos. Es darbojos skolas pašpārvaldē, kur mēs diskutējam par dažādiem jautājumiem," es paskaidroju. Stāstīt par kaut ko tādu, kas liekas pašsaprotami, ir daudz grūtāk, nekā man likās.

"Tad jau tu dzīvo brīnumzemē!" iesaucās meitene.

"Tā varētu teikt," es pasmaidīju un turpināju, "vārda brīvība ir viena no cilvēku pam attiesībām. Protams, kādam var nepatikt manas domas, uzskati. Izsakot savu viedokli, es nedrīkstu apzināti melot, ar saviem vārdiem aicināt uz vardarbību, aizskart apkārtējos cilvēkus. Bet diemžēl ne viss ir tik labi. Pusaudžu vidū notiek apcelšana, izsmiešana, ignorēšana, pat terorizēšana. Cēloņi tam ir dažādi, taču tas neattaisno pāridarītājus. Manā skolā šis jautājums nav aktuāls, taču citās gan. Un tas ir jāizskauž. Nevienam nedrīkst justies nelaimīgs un neaizsargāts."

Tad notika kas dīvains..

Dzirdēju, kā mamma atver durvis un sauc manu vārdu. Atvēru aci un sapratu, ka tas bija tikai sapnis. Mani pārņēma laimes sajūta, ka dzīvoju brīvā un neatkarīgā valstī, kur katrs cilvēks var justies droši, kur katrs cilvēks ir vērtība.

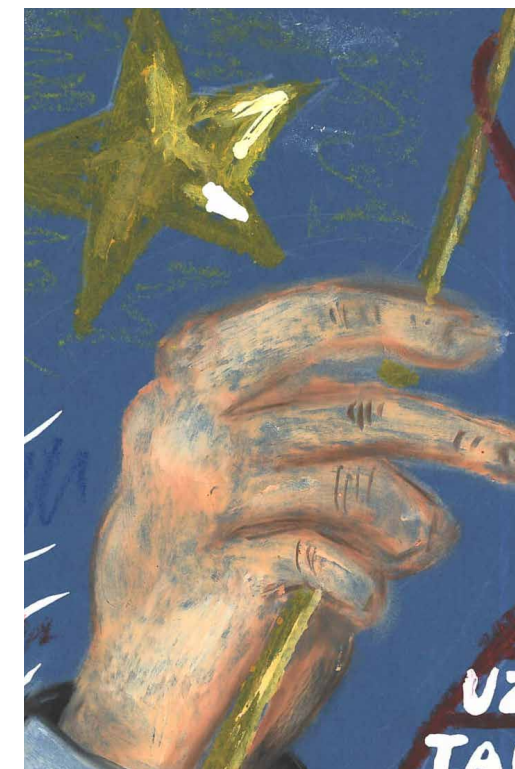
Izglītības iestāde: Jaunslavas pamatskola
Pedagogs: Ineta Bivbāne
Iegūtais apbalvojums: 1. vieta 9. klašu grupā, Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

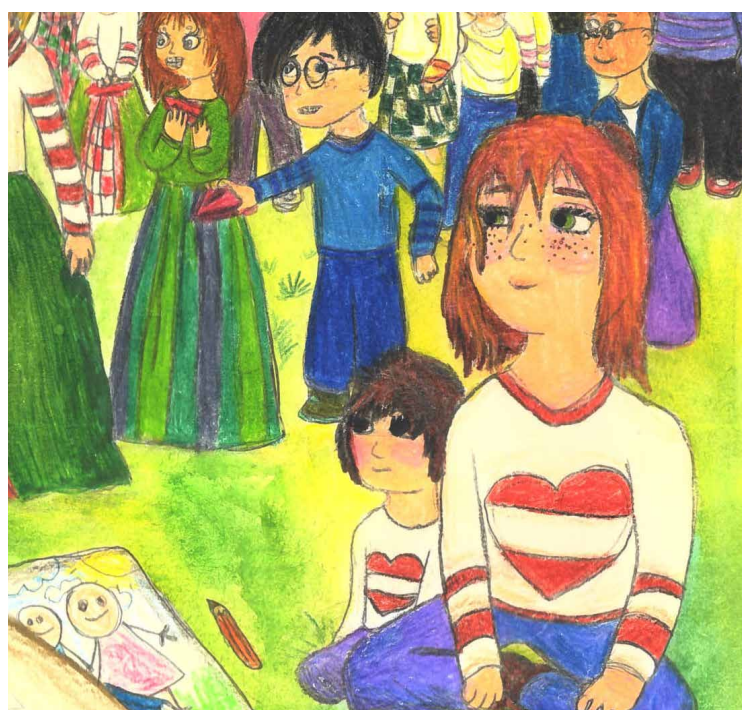
SAMANTA MURĀNE

Izglītības iestāde: Viesītes vidusskola
Pedagogs: Sarmīte Ratiņa
Iegūtais apbalvojums: 1. vieta, Kristīnes Čakstes specbalva, Arvīda Dravnieka specbalva

Fragmenti no mākslas darba

Fragments no mākslas darba

MARTA SPRUNTULE

Izglītības iestāde: Bauskas pilsētas pamatskola
Pedagogs: Daiga Sējēja
Iegūtais apbalvojums: II vieta, žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

MARTA PĻISKOVA

"Mums ir jāsaprot, ja mēs vēlamies, lai mūs sadzird un uzklausā, cenzūra nedrīkst tikt pielietota, un ir jāiemācās ne tikai argumentēt un pastāvēt par savām domām, bet arī sadzirdēt un ieklausīties citu cilvēku viedokļos."

Pēdējā simtgadē ir bijusi dažāda izpratne par vārda brīvību. Totalitārisma gados vārda brīvība bija stipri ierobežota, bet kopš neatkarības atjaunošanas Latvijā vārda brīvība pastāv. Es brīvi izpaužu savu viedokli par cilvēktiesību 100. pantu, kas ietver tiesības uz vārda brīvību – brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus, kamēr cenzūra ir aizliegta, un par to, kā vārda brīvība un pašizpaušme padara mani laimīgu un Latviju stipru.

Mēs ik dienas sastopamies ar situācijām, kad vārda brīvība tiešām ir nepieciešama un noderīga ikvienam. Pievērsoties vārda brīvības tematam, Valsts prezidents Egils Levits stingri uzsvēra, ka "vārda brīvība ir demokrātijas un cilvēces pamats, un to nedrīkst ierobežot, protams, pie nosacījuma, ja vārda brīvība nepārvēršas par naida runu un dezinformāciju".¹ Es arī uzskatu, ka katrs drīkst brīvi paust viedokli par dažādiem notikumiem un situācijām. Katram ir savas domas un argumenti, kurus vajadzētu ne tikai izpaust, bet arī uzklausīt. Mēs esam pieraduši, ka katrs izpaužas, kā vēlas attiecībā uz visdažādākajām argumentācijām par Covid – 19, bet dažreiz ir grūti izprast, vai sniegtā informācija ir patiesa vai tomēr apzināti sagrozīta. Nesen sociālā tīmekļa platformā "Facebook" bloķēta vakcīnu pretinieku lapu "Vakcīnrealitāte Latvijā", kas līdz šim sociālajos tīklos netraucēti izplatījusi absurds un nepatiesus apgalvojumus par visa veida vakcīnām². Apzinātu dezinformācijas sniegšanu nevar uzskatīt par vārda brīvību, un, ja tā tiek pierādīta, tad arī lapas bloķēšana ir pieļaujama, tomēr viedokļa dažādība sabiedrībā ir nepieciešama.

Protams, ne visi var piekrist argumentiem, kurus rada cilvēki, neapzinoties, ko runā, jo bieži vien balstās tikai uz savvēstības teorijām, nevis faktiem, bet, manuprāt, tas nav iemesls, lai šos cilvēkus pazemotu un neuzklausītu viņu domu dēļ. Tā vietā mēs varētu darīt labāk un argumentēt šīs teorijas ar patiesiem, pierādāmiem faktiem un notikumiem. Vārda brīvība un pašizpaušme padara mani laimīgu, jo man ir iespēja paust savu viedokli, kā arī aizstāvēt citu viedokļus. Arī starp maniem radniekiem ir dažādi uzskati par vakcīnāciju un ar to saistītiem valdības lēmumiem, citi ir vakcinējušies, bet citi nav, taču tas nekad neietekmē mūsu attiecības. Visi brīvi izsaka savas domas un katrs pieņem savu lēmumu. Arī man ļauj izteikt savas domas, neuzspiežot konkrētu viedokli. Savukārt, ja cilvēki izmanto necenzētu jeb rupju valodu, tas ir pavisam cits stāsts. Manuprāt, rupji izteikumi un komentāri ir jācenzē, un sabiedrībai tie nav jāuzklausā. Ja šie cilvēki ir neadekvāti, tad arī nav pelnījuši tiešu argumentāciju pret viņu domām, jo ir jāpastāvē cietībai citam pret citu.

Mums ir jāsaprot, ja mēs vēlamies, lai mūs sadzird un uzklausā, cenzūra nedrīkst tikt pielietota, un ir jāiemācās ne tikai argumentēt un pastāvēt par savām domām, bet arī sadzirdēt un ieklausīties citu cilvēku viedokļos. Tikai šādā veidā mēs varam panākt apmierinošu rezultātu un cilvēku vienlīdzību par vārdu brīvību, kas padara Latviju stipru.

Mani padara laimīgu tas, ka man un citiem cilvēkiem ir dota šī iespēja brīvi runāt, izteikt savu viedokli un paust savas domas. Vārdu brīvību ir pelnījis ikviens no mums, un tas arī padara Latviju stipru. Varam būt pateicīgi, ka Satversmē ir ierakstīts 100.pants un ka mums ir dota vārda brīvība, un mēs to protam izmantot demokrātijas stiprināšanai.

Izglītības iestāde: Ventspils 4. vidusskola
Pedagogs: Baiba Millere
Iegūtais apbalvojums: II vieta 9. klašu grupā, Kristīnes Čakstes specbalva

1 Lxportals.lv. Par aktuālo valsti un iestādēs (preses relīzes). 2021.
2 LSM.lv. «Facebook» bloķē Latvijas vakcīnu pretinieku lapu. Ārmane Z. 2021.

IEVA MELLENBERGA

"Mācīsimies būt vārda brīvības cienīgi, godīgi, gudri. Pieņemsim citādo, piedāvāsim savējo, bet, pats galvenais, būsim cilvēcīgi visās šīs vārda brīvības nozīmēs."

Kā zināms, vārda brīvība vēsturiski tiek uzskatīta par vienu no senākajām un svarīgākajām cilvēktiesībām. Latvijas Republikā vārda brīvības būtību un principus skaidro Satversmes 100.pants, kurā teikts: „Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.” Vārda brīvība ir demokrātiskas sabiedrības stūrakmens. Vārda brīvība nozīmē gan preses brīvību, gan mākslinieciskās izteiksmes brīvību un citus izteiksmes veidus¹. Tos neizdala atsevišķi. Turpretī cenzūra ir aizliegta. Cenzūra ir vārda brīvības ierobežošana.

Kā stāsta mana vecmāmiņa, Latvijā cenzūra bija plaši novērojama padomju gados, kad gan mākslinieciskā izpausme, gan atklāta viedokļa paušana tika regulēta ar dažādiem līdzekļiem – rakstniekiem nācās pārrakstīt savus darbus, dziesmās tika laboti un aizstāti teksti, cenzēja filmas un publiskas uzrunas. Par nepaklausību varēja iestāties ļoti smagas sekas, tai skaitā ieslodzījums. Ļoti priecājos, ka man un manai paaudzei nav šāds laikmets jāpiedzīvo. Manuprāt, mūsdienu sabiedrība, īpaši jaunieši, diemžēl neaptver šo privilēģiju – būt brīvam. Brīvi runāt, paust savas domas, pieprasīt informāciju, to izplatīt. Es domāju, ka demokrātija nereti tiek jaukta ar visatļautību. Es cenšos paust savu viedokli galanti, citu cilvēku neaizskaroši. Bet bieži novērots pretējais.

Satversmes 100.pants ir saistīts ar citiem tās pantiem, kuros ir atspoguļotas citas Latvijas iedzīvotāju brīvības. 100.pants ir cieši saistīts ar 103.pantu – pulcēšanās brīvība². Lai gan šķiet neticami, joprojām ir valstis mums tepat blakus, kur cilvēka tiesības ir tikai uz papīra. Realitātē cilvēku pulcēšanās tiek apspiestas, valda neticama propaganda kā TV, tā sociālajos tīklos, ja tādi vispār ir pieejami. Kā spilgtu pretstatu Latvijas demokrātiskajai iekārtai, jo īpaši attiecībā uz vārda brīvību, var minēt, piemēram, Ziemeļkoreju, kur cilvēki būtībā nepieder sev, bet totalitārajam režīmam. Tur nav iedomājams tas, kas atļauts citur demokrātiskās valstīs, un valda spēcīgs vadītāja kults. Mūsu Latvijā, par laimi, ir vārda un pašizpausmes brīvība.

Manuprāt, vārda brīvības princips izaicina mūs katru iemācīties būt tolerantiem pret atšķirīgu viedokli, uzklaust, ieklausīties, iedziļināties, pieņemt, saprast, piedāvāt savu, neuzspiest. Diemžēl mūsdienu publiskās runas un viedokļu platforma – sociālie tīkli – parāda, ka šis princips joprojām daudziem ir svešs. Mācīsimies būt vārda brīvības cienīgi, godīgi, gudri. Pieņemsim citādo, piedāvāsim savējo, bet, pats galvenais, būsim cilvēcīgi visās šīs vārda brīvības nozīmēs. Es esmu ļoti priecīga, ka dzīvoju šādā laikmetā, kur brīvi var runāt latviešu valodā, nebaidīties no sekām. Es esmu priecīga, ka savā valstī varu dziedāt latviešu dziesmas un klausīties tās. Es esmu patiesi laimīga dzīvot nepiespiestā, brīvā gaisotnē, paust savu viedokli brīvā, laimīgā Latvijā. Būsim laimīgi!

Izglītības iestāde: Ventspils 4. vidusskola
Pedagogs: Baiba Millere
Iegūtais apbalvojums: III vieta 9. klašu grupā

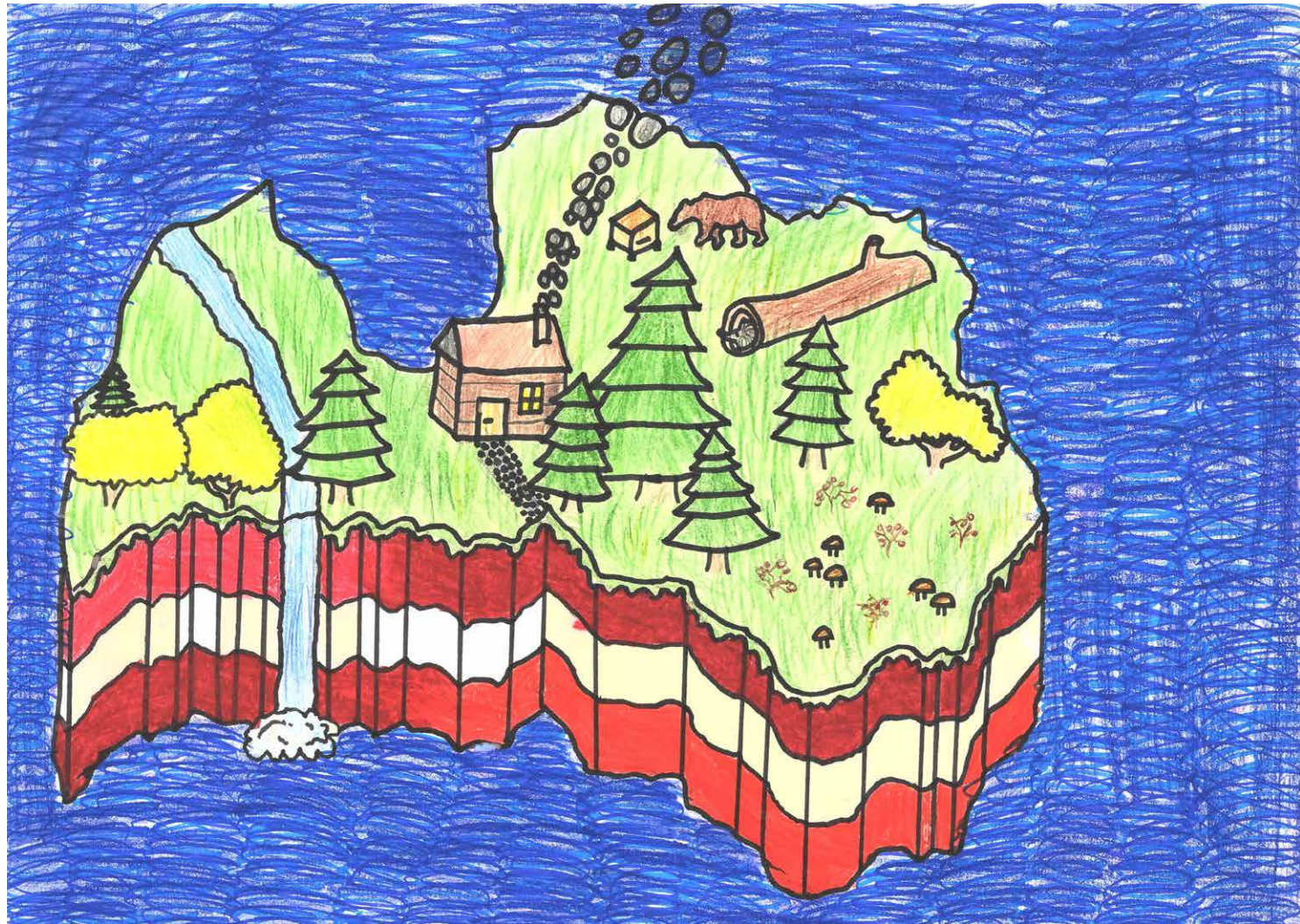
LĪVA GOLTIŅA

Izglītības iestāde: Āgenskalna sākumskola
Pedagogs: Iveta Cimare
Iegūtais apbalvojums: III vieta

Fragments no mākslas darba

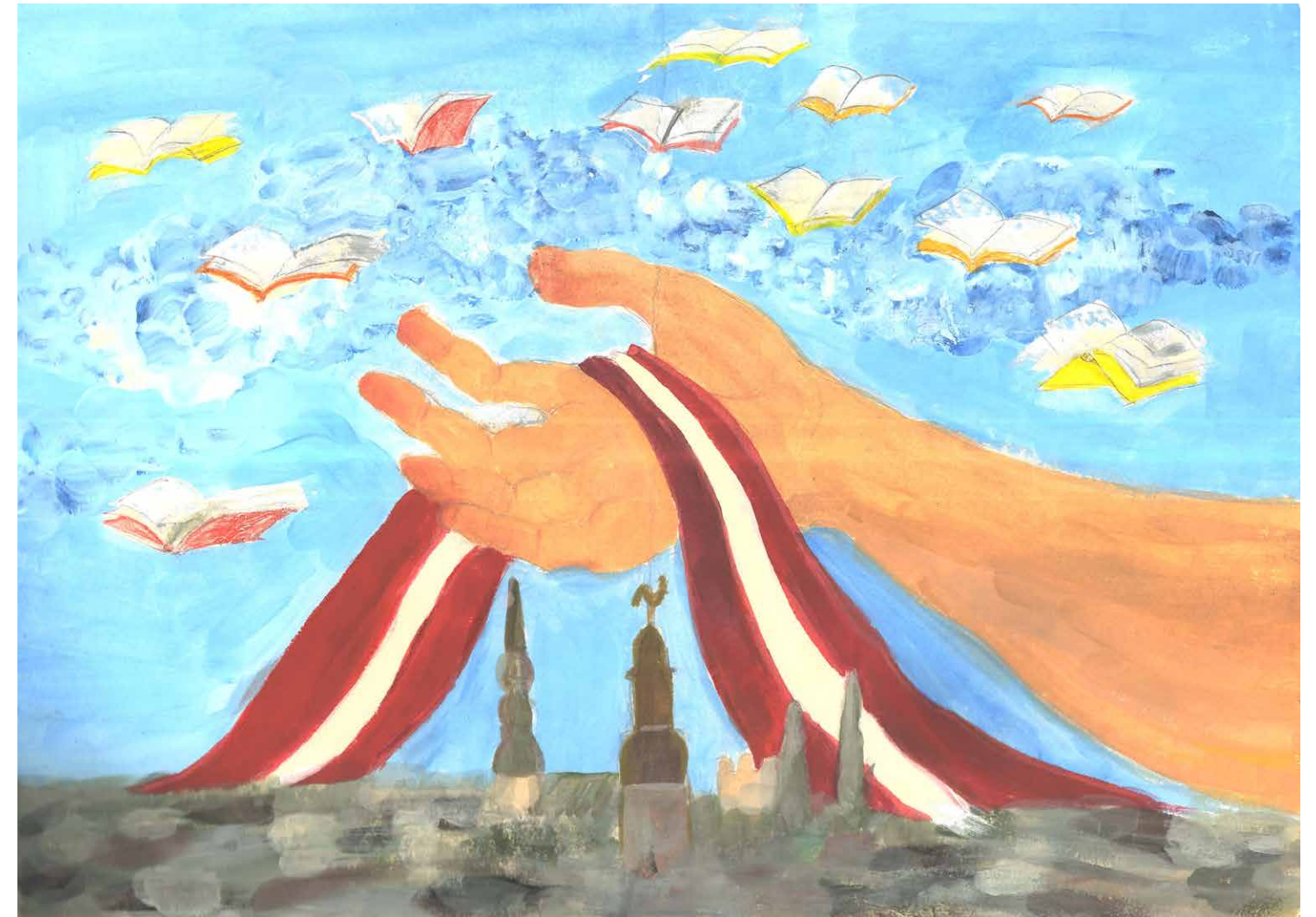
¹ <http://blogi.lv/tzpi/files/2016/10/100pants.pdf>
² Skat. Plepsis J. Komentārs par Satversmes 103. pantu, B. daļa.

Fragments no mākslas darba

DĀRTA UNDA ZĀLĪTE

Izglītības iestāde: Aizkraukles novada vidusskola
Pedagogs: Gunta Poriete
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

Fragments no mākslas darba

MARTA DITA BAUMGARTE

Izglītības iestāde: Āgenskalna sākumskola
Pedagogs: Iveta Cimare
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

NIKS KUGRĒNS

"Brīvība man atgādina jūru, kas nemitīgi bango un skalo pludmales smilti. Tā Latvijas vēstures viļņos mainījusies mums Satversmē piešķirtā vārda un citas brīvības."

Brīvība man atgādina jūru, kas nemitīgi bango un skalo pludmales smilti. Tā Latvijas vēstures viļņos mainījusies mums Satversmē piešķirtā vārda un citas brīvības. Simts Satversmes gadus brīvība kā patiesa demokrātiska vērtība uzplauka, ilgus gadus tika vajāta, aizliegta un ir atkal atgūta.

Reizēm uzdodu sev jautājumu - kas ir brīvība? Tā ir piederība valstij, kurā es dzīvoju, tā ir iespēja iegūt izglītību, tā ir laime būt kopā ar cilvēkiem, kurus mīlu, tā ir kopības sajūta. Vārda brīvība ir pārliecība par katru vārdu, ko pasaki, tā ir prasme sarunāties. Vārda brīvības nesaprašana reizēm šķēļ tautu un vājina valsti.

Es esmu lepns, ka dzīvoju Latvijā, ka mūsu Satversmē brīvība ir apliecināta visās darbības jomās jau no pašiem valsts pirmsākumiem. Brīvība ir arī pienākums un atbildība pret cilvēkiem līdzās, pret savu valsti, kas šo brīvību nodrošina. Es nesaprotu tos, kas runā pret valsti. Ja valstij klājas smagi, visiem vajadzētu vienoties, lai šīs grūtības ātrāk pārvarētu.

Man ir tiesības brīvi paust savu viedokli, dzīvot brīvā un demokrātiskā valstī, esmu laimīgs, ka līdzās skolas izglītībai varu būt daļa no Jaunsardzes organizācijas, tā es iegūstu prasmes aizsargāt savu valsti. Mūsu lielajā ģimenē svarīga ir doma, kā mūsu katra rīcība ietekmē apkārtnē, tātad arī valsti kopumā.

Katrs mans pateiktais vārds ir mana brīvība, bet vai es spēju sajust, kad mans brīvais vārds ir drauds citu brīvībai, kad mana pašizpaušme sāp citiem un valstij?

Brīvība man ir saprotama kā neatkarība, patstāvīgums, atbildība. Šodienas brīvība man ir neatkarīga izvēle, kur es vēlos mācīties tālāk. Internets dod brīvību klausīties mūziku, brīvi paust viedokli sociālajos tīklos, sekot sasniegumiem sportā, nodarboties ar saviem hobijiem. Brīvā un patstāvīgā izvēle ir liela atbildība, un ģimene ikdienā neliedz man brīvību, ļauj mācīties arī no kļūdām un ciena manu viedokli, tā māca man vērtēt brīvību.

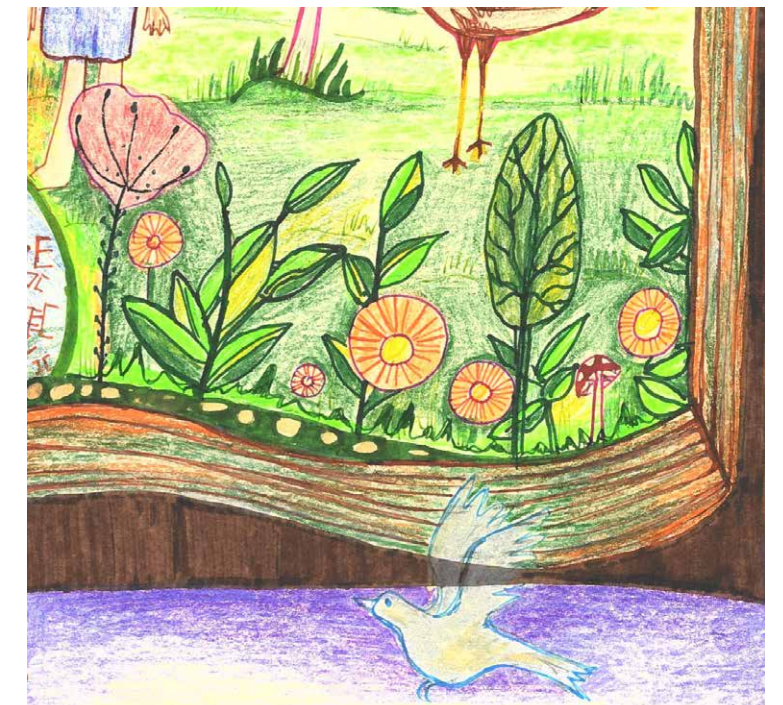
Satversmē garantētās brīvības dara mūs pārliecinātus, ka mēs spējam veidot stipru Latviju.

Izglītības iestāde: Raunas pamatskolas Drustu struktūrvienība
Pedagogs: Marija Grīnberga
Iegūtais apbalvojums: Atzinība 9. klašu grupā

TĪNA CUKMANE

Izglītības iestāde: Cēsu Pilsētas vidusskola
Pedagogs: Indra Jaunzema
Iegūtais apbalvojums: Atzinība, Arvīda Dravnieka specbalva

Fragments no mākslas darba

JEKATERINA IVANOVA

Izglītības iestāde: Daugavpils 10. vidusskola
Pedagogs: Inga Vasiļjeva
Iegūtais apbalvojums: Atzinība, Arvīda Dravnieka specbalva

Fragmenti no mākslas darba

AUSTRĀ OZOLIŅA

"Es esmu laimīga, ka dzīvoju brīvā Latvijā un varu paust savu viedokli, jo uzskatu, ka, tikai diskutējot un izsakot savas domas skaļi, var nonākt pie labākā kopsaucēja."

Satversme ir Latvijas Republikas pamatlikums, kas nosaka Latvijas valsts konstitucionālos pamatus, valsts iekārtu un personas attiecības ar valsti. Šī likuma 100.pants nosaka, ka "Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta". Taču ne vienmēr latvieši varēja izteikt savu viedokli.

Padomju laikā no 1940. gada līdz 1990.gadam, kad Latvija bija pakļauta Krievijas varai, latviešiem nebija iespējas brīvi izteikties par jebkuru tēmu, vēl jo vairāk tika uzspiests šai varai izdevīgs viedoklis, kuru nedrīkstēja apspriest. Šodien ir grūti iedomāties, kā tas ir, kad nevar klausīties mūziku, kura patīk, ģērbties jebkādas krāsas apģērbā, nemaz nerunājot par iespēju izteikt savu viedokli un netikt par to sodītam. Tajā laikā visas dziesmas, grāmatas, publikācijas presē vai televīzijā tika cenzētas, lai latviešu tautu būtu vieglāk kontrolēt un pakļaut. Šodien brīvi izteikties drīkst ikviens par jebkuru tēmu. Es parasti izsaku viedokli par sev aktuālām tēmām un notikumiem ģimenē, skolā, kā arī valstī kopumā. Man patīk, ka drīkstu brīvi runāt, ka tieku uzklausīta un mans viedoklis kādam ir licis paraudzīties uz lietām no cita skatu punkta.

Atceros vecmāmiņas stāstīto, kā viņa slepus klausījās radiopārraidē "Amerikas Balss", lai no latviešiem, kuri bija emigrējuši, varētu uzzināt pasaulē notiekošo. Pārraidē, kuras ar grūtībām varēja uztvert divreiz dienā, bija tik ļoti gaidītas, ka tika pārtraukti pat svarīgākie dienas darbi. Šī informācija krasi atšķīrās no tās, ko latviešiem ziņoja tā laika plašsaziņas avoti. un lika paskatīties uz notikumiem pavisam citādāk. Šobrīd vairs tā nenotiek, žurnālisti valstī notiekošo atspoguļo patiesi, pārbaudot, vai informācija ir korekta.

Sabiedrības struktūru kritiķis un politiskais aktivists Noams Čomskis par vārda brīvību teicis: "Ja tu netici, ka vārda brīvība attiecas arī uz tiem, ko tu nicini, tad tu tai netici nemaz."² Es piekrītu N. Čomskā teiktajam, jo ļoti bieži, izsakot savu viedokli, mēs neaizdomājamies par to, ka citam ir tās pašas tiesības, kas mums, un neļaujam otram izteikt arī savu viedokli. Šāda veida situācijas notiek ļoti bieži, gan runājot ikdienā, gan politikā.

Es esmu laimīga, ka dzīvoju brīvā Latvijā un varu paust savu viedokli, jo uzskatu, ka, tikai diskutējot un izsakot savas domas skaļi, var nonākt pie labākā kopsaucēja. Esmu priecīga, ka mums ir iespēja ceļot un iepazīt citu tautu kultūru, izglītību un ekonomiku, tas padara mūs bagātākus un zinošākus.

Jo izglītotāka tauta mēs būsim, jo stiprāka būs mūsu Latvija.

Izglītības iestāde: Ventspils 4.vidusskola
Pedagogs: Baiba Millere
Iegūtais apbalvojums: Atzinība 9. klašu grupā

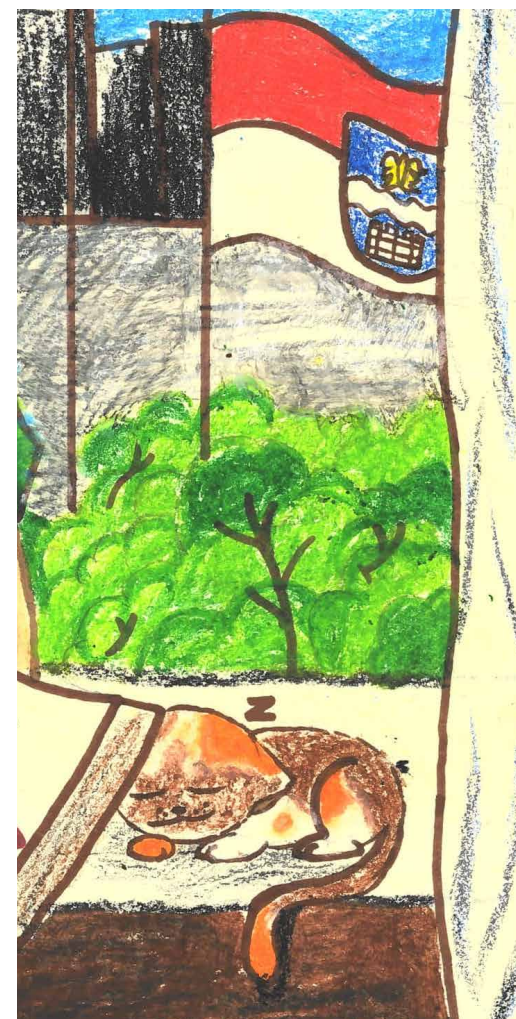
1 Latvijas Republikas Satversme, likumi.lv VIII nodalā. Civēka pamattiesības. 100.pants.
2 Čomskis, N. tikainesakinevienam.lv : citāti, vārda brīvība.

JEVGENIJA STEPANČENKO

Izglītības iestāde: Daugavpils 10. vidusskola
Pedagogs: Inga Vasiļjeva
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

Fragmenti no mākslas darba

ALĪNA ČEREMISINA

Izglītības iestāde: Jelgavas 5. vidusskola
Pedagogs: Natālija Novikova
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

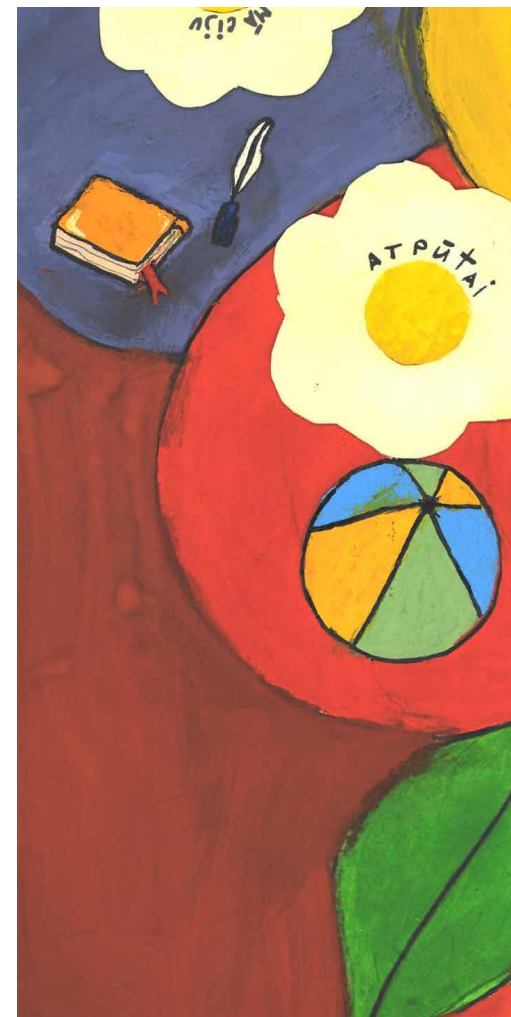
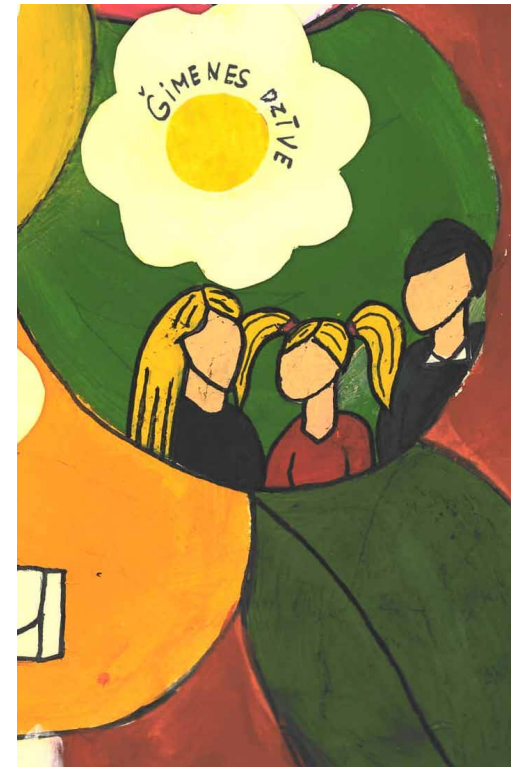
Fragments no mākslas darba

JANA ŠALAJEVA

Izglītības iestāde: Jelgavas 5. vidusskola
Pedagogs: Natālija Novikova
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

Fragmenti no mākslas darba

KRISTĪNE BUMBIERE

"Ikkatram ir mērķi, ko vēlētos sasniegt, kas iespējami tikai tad, ja var pašizpausties, nebaidīties. Viens no priekšnoteikumiem, lai būtu laimīgs, ir brīvība."

Kas mani dara laimīgu? Kas raksturo to, pēc kā visi tiecas? Kas īsti ir laime? Pēc definīcijas - emocionāls stāvoklis, ko izraisa saskaņa starp cilvēka vēlēšanos, mērķiem un īstenību.¹ Ikkatram ir mērķi, ko vēlētos sasniegt, kas iespējami tikai tad, ja var pašizpausties, nebaidīties. Viens no priekšnoteikumiem, lai būtu laimīgs, ir brīvība.

Latvietis ir laimīgs arī dziedot, jo ir dziesmas, kas iet cauri laikam un spēj saistīt vairākas paaudzes. Mūzika ir vienotas, stipras tautas veidotāja. Atceros, kā, maza esot, iepazinu tautasdziesmas un dziedātprieku pie krustmātes un kā tēta brālis pēc nopietna "Velc, pelīte" 1. pantīņa dziedājuma noslēdza to ar "bet man no pelēm bail!", par ko biju sajūsmā. Šodien piedalos korī un dziedu no visas sirds. Sevišķi savilņojumu izjūtu J. Vītola "Gaismas pili", un asaras sariešas, dzirdot levu Akurateri izpildām dziesmu "Manai tautai". Abām dziesmām ir izteikti spilgta aura, ko izjust var, tikai tās izdzīvojot - domās vai dziedot sekojot līdz katram vārdam. Tikai piešķirot nozīmi ikkatram vārdam, ir iespējams atklāt dziesmas patieso būtību.

Angļu filozofs Džons Stjuarts Mills ir teicis, ka "patiesības atklāšana ir iespējama tikai dažādu, tai skaitā nepatiesu, ideju publicēšanas un diskusiju rezultātā."² Sarunājoties mēģinu parādīt savam brālim jēgu, nozīmi, kāpēc ir svarīgi ne tikai kārtot ieskaites, bet arī ikdienā mācīties. Meklēju un klausījos kandidātu diskusijas, lai izlemtu, par ko balsot savās pirmajās pašvaldību vēlēšanās 2021. gada 5. jūnijā, vai atbalstīt infrastruktūras attīstību vai pabalstu palielināšanu. Pēc diskusijām vienmēr rodas atziņas. Es no tām veidoju savu apkārtni, savu Latviju.

Arī klusēšana var būt vārda brīvība³, taču atšķirībā no laika, kad to vajadzēja darīt, lai izdzīvotu, šodien varu izvēlēties klusēt. Klausos, iedziļinos viedokļos un faktos, līdz saprotu savu nostāju un izvēlos, vai izteikt viedokli. Ja viedokļi ir atšķirīgi, klusējot varu izrādīt cieņu, sapratni, līdzsietību. Klusēšanu uzskatu par iespēju veidot daudzpusīgāku pasaules redzējumu, sadzirdēt to, ko, ja runātu pati, nesadzirdētu. Kā uzņēmējs Mārtiņš Vaivars Satori.lv diskusijā sacīja, ka "vienmēr jāpatur prātā, ka pasaule ir neiedomājami sarežģīta un, ļoti iespējams, ka tu par kaut ko kļūdi,"⁴ tāpēc vēl jo svarīgāk ir uzklusēt un apdomāt pirms rīkotes.

Man vārda brīvība dod daudz iespēju un daudz izvēļu. Varu dziedāt, runāt vai klusēt, ieklausīties. Tā ir iespēja kļūt un būt laimīgai gan man, gan līdzcilvēkiem. Jo vairāk laimīgu cilvēku valstij, jo stiprāka tā top.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais apbalvojums: 1 vieta 12. klašu grupā

1 Spektors A. Tēzauris.lv, tiešsaiste: <https://tezauris.lv/laipe> [skatīts 2011.2021]

2 Kučs A. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. 100., tiešsaiste: <http://blog.lulv/tzpi/files/2016/10/100parts.pdf> [skatīts 21.11.2021.]

3 Tūpat.

4 Vaivars M. Satori.lv, tiešsaiste: <https://satori.lv/article/vai-tiesam-diskriminacija-nav-viedoklis-diskusija-par-varda-brivibas-robezam> [skatīts 21.11.2021.]

KATE STUNKUS

"Mums nebūtu jāslēpj vai jāslēpjas no savas un citu tautu vēstures. Mums no piedzīvotā ir jāmacās, jāklūst labākiem, bet kā gan mēs spēsim mācīties no kļūdām, ja pat nezināsim, ka tādas vispār ir pieļautas?"

Kad 11.klasē rakstīju zinātniski pētniecisko darbu par vārda brīvību un cenzūras pielietošanu mūsdienās, ieguvu divus secīgus secinājumus – cenzūru vai tās iezīmes Latvijā (lielākoties) veido nevis valdība/valsts iestādes, bet tauta, un nekontrolēta un absolūta vārda brīvība demokrātiskā valstī pastāvēt nevar, jo viena cilvēka paustais viedoklis var aizskart un ierobežot cita cilvēka tiesības. Ar pēdējo secinājumu man sadzīvot ir daudz grūtāk, jo kur gan sākas viena cilvēka tiesības un beidzas otra? Vai es savas tiesības gan brīvi izpausties, gan apsūdzēt kādu citu visautļautīgā pašizpaušmē varu izmantot ļaunprātīgos nolūkos?

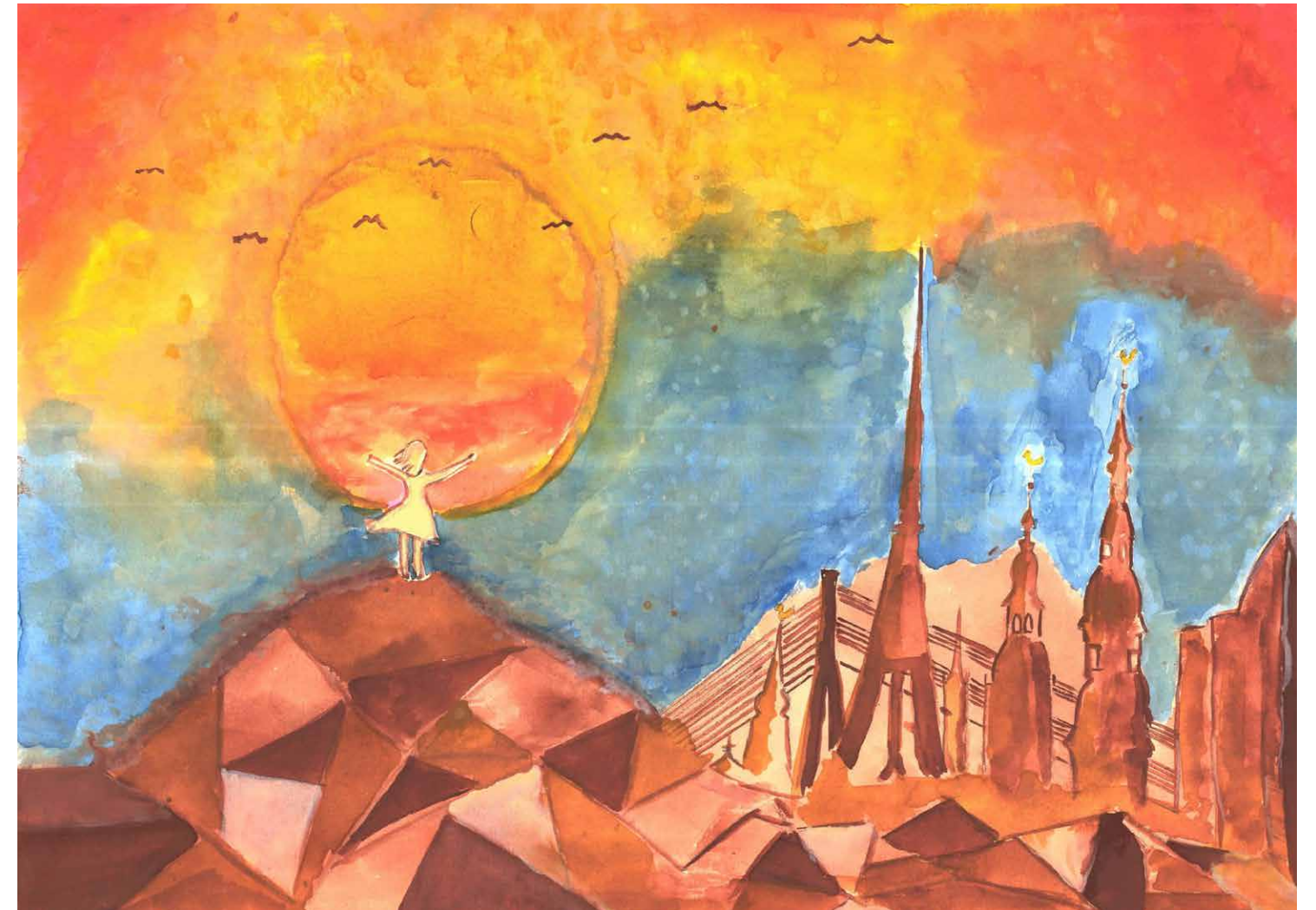
Visgrūtāk noteikt robežas starp visatļautību un vienkāršu tiesību aizstāvēšanu ir mākslā un literatūrā. Esmu priecīga par to, ka Latvijā nepastāv cenzūra un ka sabiedrība lēnām virzās uz attīstības pusi un nenosoda viedokļus vai skatījumus, ar kuriem paši nav līdz galam pazīstami – kā tas bija 2012.gadā, kad no dāņu valodas tulkotās L.Vindfeldtas un K.Klantes bērnu grāmatas „Diena, kad Kārlis bija Karlīna” un „Diena, kad Rūta bija Rihards” sabiedrības vidū izraisīja, manuprāt, nepamatotus protestus.¹ Grāmatas izdošanas dienā cilvēki, pārpratumu un neiecietības vadīti, devās ielās, lai skaļi izteiktu savu nepatiku. Tikai pēcāk medijos atklājās, ka daži no protestētājiem nemaz nezināja, par ko īsti protestē.

Tomēr cik daudz no tā visa ietekmē arī manis pašas aizspriedumi un pieņēmumi? Vai arī man dažreiz aizmiglojas redze un politkorektums tiek mests malā? Piemēram, manuprāt, Rūdolfā Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos” stereotipiski pārspilēto ebreju attēlojumu mainīt nevajadzētu, jo tas parāda, kā tolaik ebrejus skatīja gan R.Blaumanis, gan daļa no sabiedrības. Savukārt amerikāņu filmā “Vējiem līdzi” nepieciešamība pēc cenzūras ir saprotama, bet, manuprāt, šobrīd nepiemērota, jo stereotipiskais afroamerikāņu sievietes attēlojums atspoguļo jau novecojošus un aizskarošus redzējumus, kuri filmas viegli rasistiskajā tonī ļoti precīzi izsaka 20.gs. 30.gadu beigu amerikāņu aizspriedumainību un praktiski neeksistējošo toleranci pret citas rases pārstāvjiem.² Mums nebūtu jāslēpj vai jāslēpjas no savas un citu tautu vēstures. Mums no piedzīvotā ir jāmacās, jāklūst labākiem, bet kā gan mēs spēsim mācīties no kļūdām, ja pat nezināsim, ka tādas vispār ir pieļautas?

Dzīvojam brīvā valstī, mums katram ir dota iespēja izteikt savas domas, pat neaizdomājoties, vai tās ir balstītas uz faktiem vai tikai emocijām. Kā 21.gs. cilvēks nevēlos būt pamats tam, ka tikai mana slinkuma vai vienaldzības dēļ manu acu priekšā tiek maldināti vai pazemoti citi cilvēki. Nevēlos dzīvot valstī, kurā man tiek liegta brīvība izteikt savu viedokli. Patiešām priecājos, ka Latvijā man šī iespēja liegta nav, es varu būt es pati, es varu būt brīva.

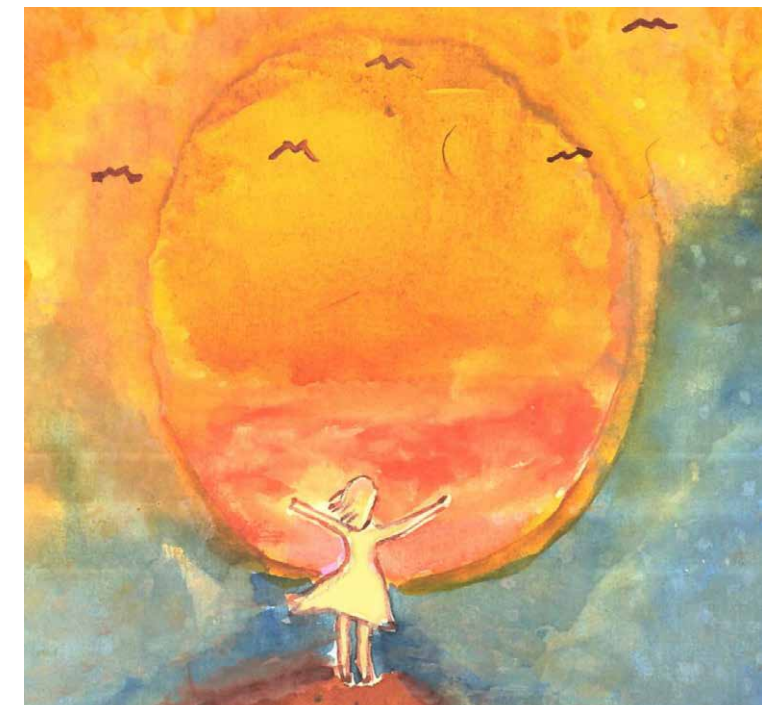
Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais apbalvojums: II vieta 12. klašu grupā

¹ Burāne, K. (2012). Diena, kad... satori.lv. Pieejams: <https://satori.lv/article/diena-kad>
² Svece, A. (2020). Kā Ābrams ligoja. satori.lv. Pieejams: <https://satori.lv/article/ka-abrams-ligoja>

POLINA DORFMANE

Izglītības iestāde: Rīgas 22. vidusskola
Pedagogs: Kitija Umbraško, Natālija Hroļeniko
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

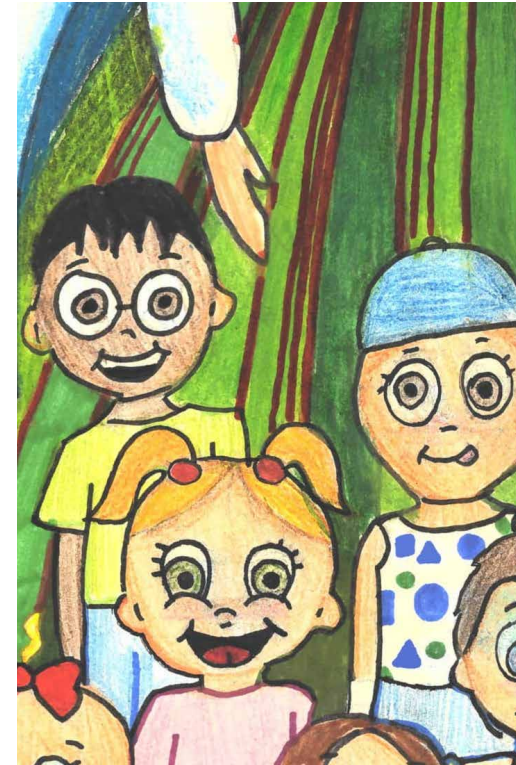
Fragments no mākslas darba

ENIJA MARTA KIRILLOVA

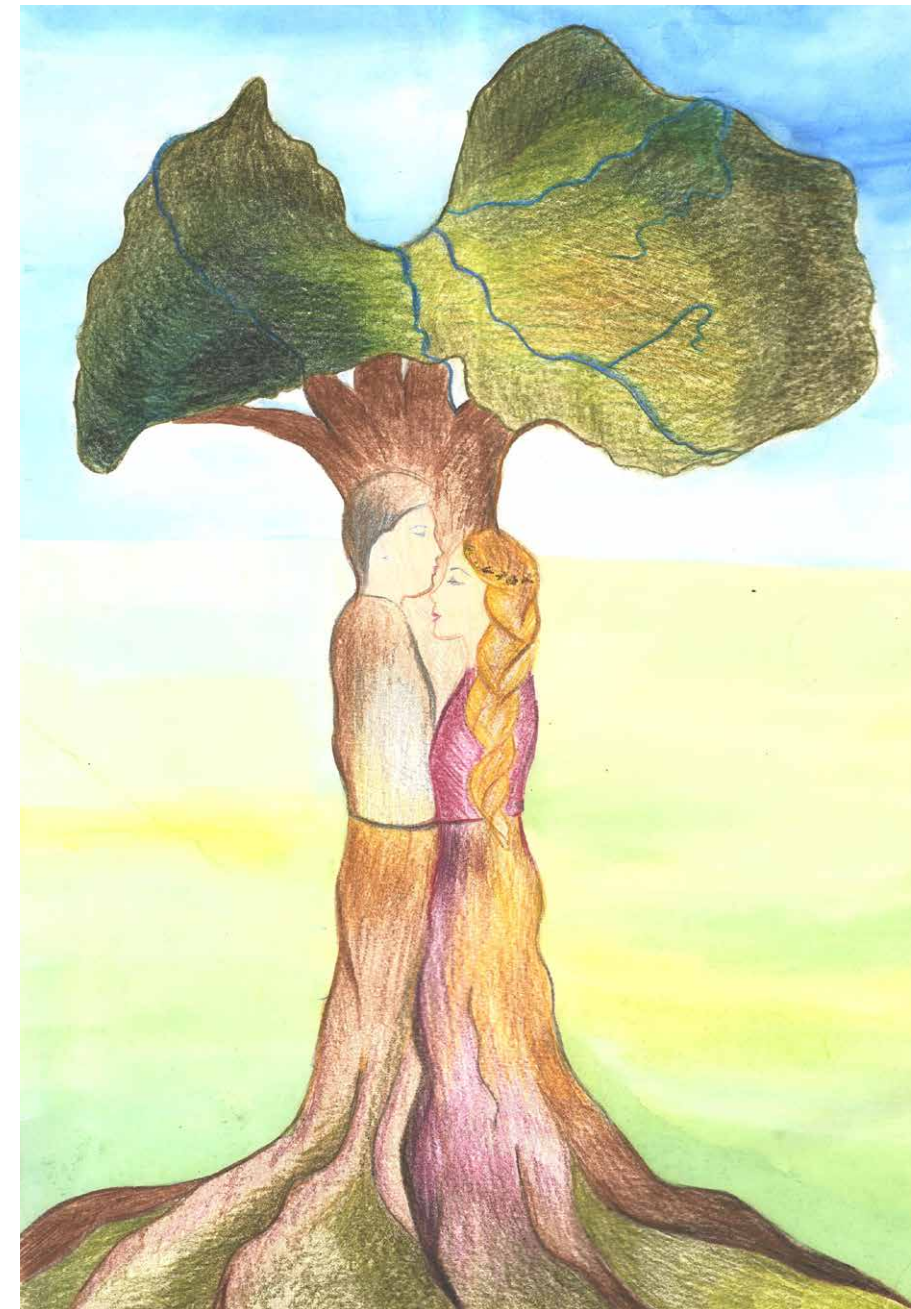

Izglītības iestāde: Zāses vidusskola
Pedagogs: Inese Kalniškāne
Iegūtais apbalvojums: Atzinība

Fragmenti no mākslas darba

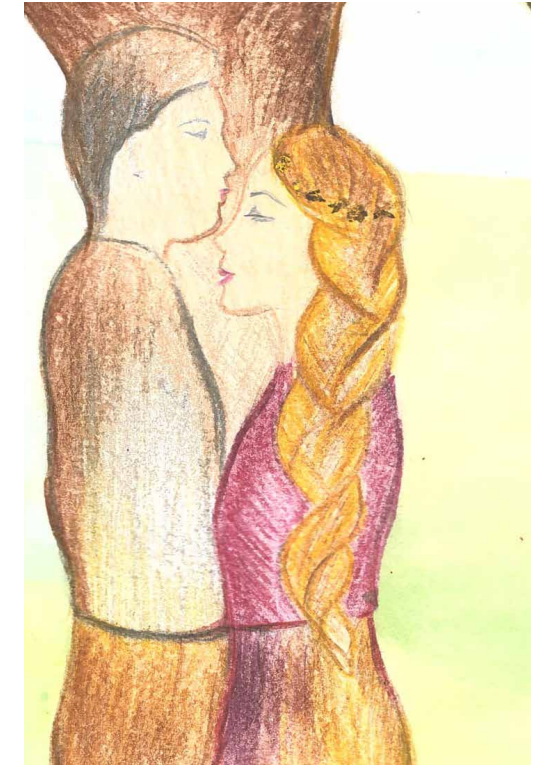

EMĪLIJA MARTA SKUBIŅA

Izglītības iestāde: Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskola
Pedagogs: Iveta Skubiņa
Iegūtais apbalvojums: Atzinība, Arvīda Dravnieka specbalva

Fragmenti no mākslas darba

ANNA BUHOLCA

"Satversme ir mana vārda brīvība. Tas nav tikai juridisks un politisks dokuments, kas nosaka likumu kārtību, bet arī mana kā Latvijas pilsoņa identitāte un piederība valstij. Satversme ir kā dižozols, spēcīgām saknēm, mūžam zaļojošu lapotni un noteiktu vadmotīvu, kas pilda reprezentatīvās funkcijas un rada drošības sajūtu ne tikai par šodienu, bet arī par rītdienu."

Vārds - pavisam sīka valodas vienība, tomēr visbīstamākais un spēcīgākais ierocis, kas ne tikai vieno un sargā Latvijas tautu, bet arī spēj sašķelt. Pastāv ļoti plāna barjera starp vārdu kā tautas kopības stiprināšanas elementu un strīdu cēloni. Vārds kā brīvības izpausme sevi ietver iespēju rīkoties brīvi un neatkarīgi. Latvijas Republikas pamatlikums jeb Satversme ir tā, kas nosaka mūsu pienākumus un tiesības, lai valsts varētu funkcionēt pilnvērtīgi. "Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta."¹ Ko man nozīmē vārda brīvība?

Imants Ziedonis ir teicis: "Šausmīgi daudz taisnību. Nojukt var, ja nav savējās." Vislielākais vārda brīvības ierobežošanas spēks pieder sociālajiem tīkliem un sabiedriskajiem medijiem, kas mūsdienās pilda sabiedrības informēšanas funkciju, tomēr to nedrīkst uztvert kā vienīgo patiesību. Ir jāspēj nošķirt viedoklis no fakta, jo tas ir tikai katra subjektīvais vērtējums. "Tiesības uz vārda brīvību nav absolūtas, un tās nenozīmē visatļautību."² Mana personiskā brīvība beidzas tur, kur sākas cita cilvēka tiesības. Ir šausmīgi daudz vārdu, nojukt var, ja nav savējo, nav savu domu, nav savu meklējumu un vīzijas.

Satversme paredz, ka Latvija ir neatkarīga, demokrātiska republika, kurā valsts vara pieder Latvijas tautai.³ Satversme ir mana vārda brīvība. Tas nav tikai juridisks un politisks dokuments, kas nosaka likumu kārtību, bet arī mana kā Latvijas pilsoņa identitāte un piederība valstij. Satversme ir kā dižozols, spēcīgām saknēm, mūžam zaļojošu lapotni un noteiktu vadmotīvu, kas pilda reprezentatīvās funkcijas un rada drošības sajūtu ne tikai par šodienu, bet arī par rītdienu. Mums katram ir arī pienākums atbildīgi rīkoties ar sev doto brīvību. Ir brīži, kad mēs nedrīkstam klusēt, arī demokrātiskā valstī. Man ir jāuzdod neērti jautājumi politiķiem un atklāti jāiesaistās diskusijās par Latvijas vēstures jautājumiem. "Ja zaudēsim vārda brīvību, tad ar laiku varam zaudēt arī savu neatkarību."⁴ Demokrātija ir visaugstākā valsts vērtība un valstiskuma pamats.

Viens smilšu graudiņš pret nepilniem diviem miljoniem smilšu graudiņu. Es pret nepilniem diviem miljoniem Latvijas iedzīvotāju. Dažādas dzīvesvietas, dažādas intereses, dažādi vecumi, tomēr viens kopīgais elements - Satversme. Apzinoties savus pienākumus, kas noteikti Satversmē, un katram nesot atbildību par saviem vārdiem, Latvija kļūs par laimīgu un stipru valsti.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais apbalvojums: III vieta 12. klašu grupā

¹ Latvijas Republikas Satversme, 100.pants. Latvijas Vēstnesis. Pieejams : <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

² Satversms spriedums 2003.g. 29.oktobra spriedums lietā Nr.2003-05-01.22.punkts.

³ Latvijas Republikas Satversme, 1., 2.pants. Latvijas Vēstnesis. Pieejams : <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

⁴ Hermanis, A. Latvijas Sabiedriskie Mediji. Pieejams : https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/levits-tiekoties-ar-rezisoru-almi-hermani-varda-un-makslas-briviba-nedrīkst-tikt-sasaurinata.a396016/?utm_source=lsm&utm_medium=theme&utm_campaign=theme

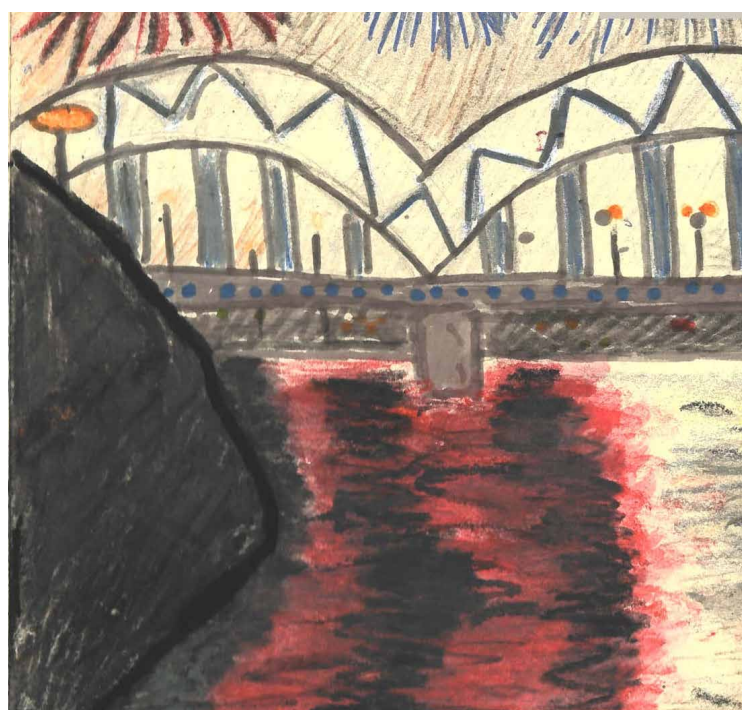

EVERITA ĶEZBERE

Izglītības iestāde: Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskola
Pedagogs: Ilva Zvirgzdiņa
Iegūtais apbalvojums: Latvijas Mākslas akadēmijas specbalva

Fragments no mākslas darba

AMANDA SINDRŪNE

Izglītības iestāde: Rīgas 64. vidusskola
Pedagogs: Inita Reimandova
Iegūtais apbalvojums: Latvijas Mākslas akadēmijas specbalva

Fragments no mākslas darba

SIGNE BIRZIETE

"Vārdu savienojums "vārda brīvība" ir sabiedrības demokrātijas pamatakmens, kas ietver katra indivīda viedokļa brīvu izpausmi, tas ir, brīvu pašnoteikšanos."

Vārds ir mazākā patstāvīgā valodas vienība, maza vienība ar lielu spēku un nozīmi. Vārdu savienojums "vārda brīvība" ir sabiedrības demokrātijas pamatakmens, kas ietver katra indivīda viedokļa brīvu izpausmi, tas ir, brīvu pašnoteikšanos. Visticamāk, nebūs cilvēka, kurš ieilstu pret vārda brīvību. Svarīgākais jebkurā gadījumā ir pausto vārdu saturs. Visu cieņu tiem, kuri, izsakot savu viedokli, var parakstīties zem katra vārda un savu viedokli nemainītu ārēja spiediena rezultātā. Bet ir arī tādi, kuru izteiktajiem vārdiem vērtības nav, vai arī viedokļi tiek mainīti, "acis nepamirkšķinot".

Dažubrīd esam spiesti uz klausīt viedokļus, īpaši interneta vidē, kas ir konfliktā ar cilvēktiesībām - goda un cieņas, privātās dzīves aizskaršanu, aicinājumus uz naida kurināšanu un vardarbību. Arī tā notiek vārda brīvības rezultātā. Lielākoties naidis tiek mērķēts uz to, ko nav iespējams mainīt, piemēram, ādas krāsu, reliģiskiem uzskatiem, seksuālo orientāciju vai citām atšķirībām. Tā kā "vārda brīvība" ietver arī brīvību savu viedokli nepaust, paklusēt, tad būtu gribējies, lai jauniešu paudēji izmantotu šīs savas tiesības. Britu filozofs Džons Stjuarts Mills savā esejā "Par brīvību" uzsver, "ka vārda brīvība ir milzīga vērtība un vienīgais iemesls, kādēļ cilvēkiem to liegt, ir tad, ja šie vārdi taustāmā veidā nodara pāri citiem".

Iepazīstot, izprotot citādo, tiek realizēts svarīgākais vārda brīvības mērķis - vairot savstarpējo sapratni sabiedrībā. Demokrātijas izpratnē tā ir brīva diskusija un viedokļu apmaiņa. Pozitīvs piemērs šāda veida diskusijām ir sarunu festivāls "LAMPĀ", tradīcija, kas aizsākās 2015.gadā, uzaicinot intelektuāļus, dažādu profesiju pārstāvjus sarunāties par sarežģītām un neērtām tēmām viegli un ar humoru, sarunāties cieņpilni, uz klausot atšķirīgus viedokļus un mācoties viedokļus pieņemt. 2021. gada 21. augustā sarunā "Privātuma apspiešana un personas brīvība" Sanita Osipova, Satversmes tiesas priekšsēdētāja, apliecināja, ka "Ja mēs dzīvojam demokrātiskā valstī, tad cilvēka cieņa ir augstākā vērtība, un cilvēka cieņa- tas, pirmkārt, ir cilvēka pašnoteikšanās" un apziņas brīvība. Jaunieši ir "LAMPAS" pamatauditorija, un mēs būsim tie, kas turpinās nest vārda brīvību, tāpēc ir organizēta speciāla jauniešu programma "Īssavienojums", kurā ar mentoru konsultācijām tiek mācīta skatuves māksla, pasākumu un diskusiju organizēšana.

Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka: "Tiesības uz vārda brīvību raksturo demokrātisku valsts iekārtu un šo tiesību apjoms - demokrātisku sabiedrību."³ Latvijā mums katram ir šādas tiesības, un nav šaubu, ka mūsu sabiedrība ir demokrātiska. Ticu, ka cilvēki, īpaši jaunieši, kļūst pieņemošāki, drosmīgāki pateikt patiesās domas, respektējot viens otru, tikai tā mēs Latviju veidosim labāku.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais apbalvojums: Atzinība 12. klašu grupā

1 Sarunu vadīja Olga Procevska, un tajā piedalījās Mārtiņš Vaivars, Gunta Sloga un Lauris Liepa. Saruna "Diskriminācija nav viedoklis" 28.04.2021. <https://satori.lv/article/vai-tiesam-diskriminacija-nav-viedoklis-diskusija-par-varda-brivibas-robezam-tiesaisiste> (skatīts 10.12.2021.)
2 Sarunu vadīja Ilmārs Šāpīns un tajā piedalījās Sanita Osipova un Kaspars Vanags. Saruna "Privātuma apspiešana un personas brīvība" 21.08.2020. <https://festivalslamp.lv/n/video-arhivs/1537> (tiesaisiste) (skatīts 10.12.2021.)
3 Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra spriedums lietā Nr. 2003-05-01, 31.3. punkts.

SINTIJA KLINTS

"Fotogrāfija, teātra izrāde un modernās dejas uzvedums ir apliecinājums, cik dažāda var būt izpratne par vārda brīvību. Tomēr tām ir kopīgs mērķis: runāt par skaļo un kluso, sāpīgo, vai tieši pretēji jau pieņemto, saprasto, pārdzīvoto."

Spožas gaismas, plaša skatuve, plāna, mirdzoša sviedru kārta, solis, neliela galvas pieliekšana un gracioza rokas pacelšana, nolaišana. Šī kustība simbolizē pateicību, cieņu un visnotaļ nozīmīgu emociju pēc priekšnesuma: paveiktā gandarījumu. Caur kustību tiek izteikts prieks, sāpes, pārsteigums, protests, mīlestība. Visu, ko nevar pateikt ar vārdiem. Deja ir mana brīvība, kuru aizsargā Satversme, pasakot, ka ikvienam ir tiesības uz radošo darbību, māksliniecisko jaunradi, savu domu, ticības un uzskatu izklāstu vai, tieši pretēji, noklusēšanu.

Ne velti kā viena no jaunākajām un aktuālākajām komunikācijas un pašizpaušmes metodēm ir mūsdienu dejas. Gan dejotāji, gan horeogrāfi, radošās personības, izmantojot mūziku, scenogrāfiju un ķermeņa plastiku, runā par to, ko vārdos neizteikt ne skaļi, ne čukstus. Bieži dzirdami jautājumi "Kāpēc tur plātās? Kas tas vispār ir?", uz kuriem beidzot atradu atbildi. Darbojoties mūsdienu horeogrāfijā jau kopš pašas bērnības, agrāk tas bija vien brīvā laika pavadīšanas veids, taču tagad savu emociju, izjūtu un domu atklāšanas rīks. Deja ir līdzeklis, ko izmantot, kad runāt nespēju. Kā viens no visatzītākajiem deju uzvedumiem pēdējo gadu laikā ir 2018.gada mūsdienu dejas izrāde "GORODKI. Veltījums Sibīrijas bērniem". To veidoja deju studija "Benefice", iegūstot informāciju vēstures avotos, veicot intervijas par deportāciju un pētot Latvijas valsts pagātņi. Dejas izrāde vēsta par izsūtīšanu uz Sibīriju un emocionāli uzrunāja visu paaudžu skatītājus. 38 mūsdienu jaunieši caur plastiku, mūziku un kustībām izstāstīja mūsu tautas 1500 cilvēku stāstu. Tā ne vien ir rādīta visā Latvijā, bet arī dažādos starptautiskos konkursos.

Šī izrāde saņēma ļoti lielu skatītāju atzinību, taču pasaulē ir mākslinieki, kuri par savu darbu ir samaksājuši visaugstāko cenu. Spilgts piemērs ir K. Serebrenņikova izrāde "Outside". Tā iestudēta Maskavā, godinot ķīniešu fotogrāfu Renū Hangu, kurš šokēja ar erotiskas noskaņas bilžu publikāciju cenzētā sabiedrībā. Mākslinieks 2017.gadā, cilvēku kritikas un savas pozīcijas zaudēšanas dēļ, izdarīja pašnāvību. "Izrāde "Outside" bija kā himna brīvībai - mākslinieka brīvībai, seksuālajai brīvībai, vienkārši brīvībai būt pašam. Spēcīga un provokatīva, komiska un poētiska, negaidīti sāpīgi dziļi personiska."¹ Vārda brīvība ir neatņemama vērtība mākslinieciskajā darbībā, tomēr, pārkāpjot līdz galam vēl neizpētītās robežas, spiediens no politiskajiem spēkiem un sabiedrības spēj iznīcināt līdz šim nostiprināto platformu.

Fotogrāfija, teātra izrāde un modernās dejas uzvedums ir apliecinājums, cik dažāda var būt izpratne par vārda brīvību. Tomēr tām ir kopīgs mērķis: runāt par skaļo un kluso, sāpīgo, vai tieši pretēji jau pieņemto, saprasto, pārdzīvoto.

Ir kārtējais dejas mēģinājums. Veic soli, roka taisni, iztaisno muguru, bet ko izdzīvot, par ko dejas? Par laimīgiem, brīviem, talantīgiem un stipriem Latvijas cilvēkiem.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais atbalvojums: Atzinība 12. klašu grupā

LAURA LISOVSKA

Izglītības iestāde: Rīgas 64. vidusskola
Pedagogs: Inita Reimandova
Iegūtais atbalvojums: Latvijas Mākslas akadēmijas specbalva

Fragments no mākslas darba

¹ LSM.lv kultūras redakcija, "Janvārī Rīgā viesosies Serebrenņikova izrāde «Outside» - himna brīvībai.", <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/teatris-un-deja/janvari-riga-viesosies-serebrennikova-izrade-outside-himna-brivibai.a338534/>, 2019, LSM.lv.

SINDIJA VEISA

"Manī ir drosme brīvi veidot savu pasaules redzējumu un paust savas emocijas krāsās, radot dažādus mākslas darbus, jo uzskatu, ka tieši jaunrade veicina cilvēka pašizaugsmi, kas ir virzītājspēks attīstītai sabiedrībai."

Latvijas pilsonim svarīgi ir ne tikai viņa individuālie svētki, bet arī valsts svētki, piemēram, Latvijas Republikas proklamēšanas diena. Šo datumu uzskata par Latvijas valsts dzimšanas dienu, taču, kā Saeimas priekšsēdētājs Pauls Kalniņš uzsvēra: "Mēs 1.maiju varam apzīmēt par Latvijas vārda dienu."¹ 1920.gadā šajā datumā Satversmes sapulce pulcējās uz pirmo sēdi, lai izstrādātu Satversmi un nostiprinātu demokrātisku Latviju, kur vārda brīvība tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajām demokrātiskas valsts vērtībām.

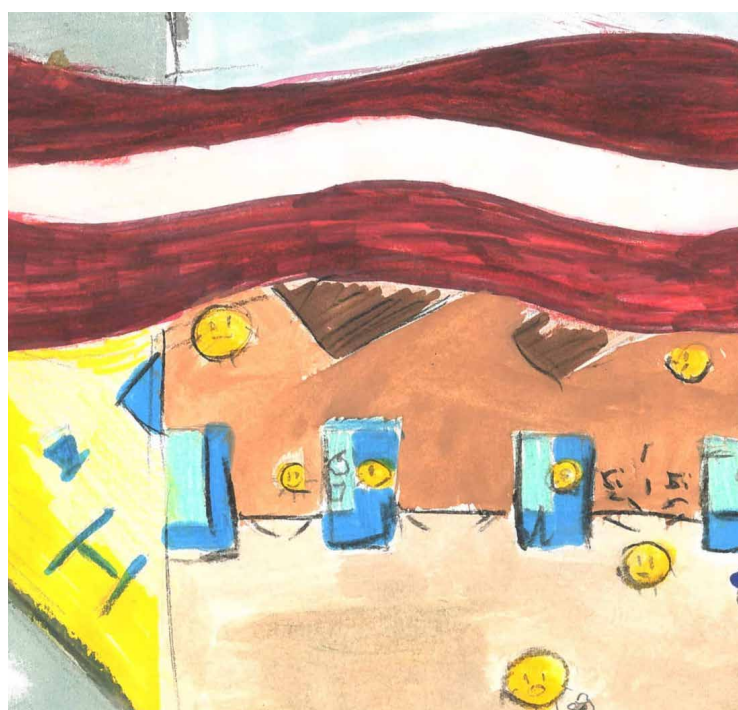
Vārda brīvībai ir vairākas izpausmes, un viena no tām - informācijas brīvība. Pieejamība daudzveidīgai informācijai un viedokļiem ļauj apzināties attīstības iespējas, jo, lasot dažādas grāmatas, kur viedokļi un domas var atšķirties, rodas vēlme uzzināt vairāk. Izraēlas rakstnieka J.Harari grāmata "Sapiens. Cilvēces isā vēsture" lika paskatīties uz sabiedrību un tās vēsturi no citādāka skatu punkta, piemēram, apgāžot ideju par iepriekš zināmo cilvēka evolūcijas ceļu. Neierobežota pieejamība literatūrai ļauj papildināt savas zināšanas un dalīties ar tām, piemēram, šo grāmatu lasa gan skolotāji, gan skolēni, un rodas jēgpilnas diskusijas, kur būtiska loma ir domu brīvībai.

Domu brīvību var paust gan verbāli, gan klusējot. Šobrīd mani iedvesmo zviedru sociālo mediju personība Lana Bleiklija, kura piekopj jaunmodīgu dienasgrāmatu rakstīšanas veidu, kur rakstīšana ļauj sakārtot domas un analizēt to nozīmi.² Viņa uzsver, ka jebkurš, gan izteikts, gan noklusēts viedoklis ir svarīgs, turklāt ne vienmēr tam jābūt, jo viena no spēcīgākajām lietām, ko varam dzīvē darīt, ir ierobežot mūsu viedokļu daudzumu. Rakstot, man ir iespējams piefiksēt savas domas konkrētajā brīdī, no kā vēlāk varu iedvesmoties radīt mākslas darbus.

Māksla ir cilvēka radošo prasmju komunikācijas forma, ko aizsargā vārda brīvība. Franču mākslinieks Anrī Matiss reiz ir teicis: "Vēl viens radošuma vārds ir drosme"³. Manī ir drosme brīvi veidot savu pasaules redzējumu un paust savas emocijas krāsās, radot dažādus mākslas darbus, jo uzskatu, ka tieši jaunrade veicina cilvēka pašizaugsmi, kas ir virzītājspēks attīstītai sabiedrībai.

Radoši cilvēki ir zinātkāri, tie iepazīst visu pieejamo informāciju, aktīvi to pieprasa, veido savu viedokli, kā arī spēj par to diskutēt, jo izprot vārda brīvību un pašizpausmi. Mans laimes un stipruma avots ir ģimene, grāmatas, sarunas un māksla, brīva valsts!

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais atbalvojums: Eiropas Savienības Tiesas tiesneses Inetas Ziemeles specbalva

POLINA SEVKO

Izglītības iestāde: Jelgavas Pārlielupes pamatskola
Pedagogs: Irina Zaikina
Iegūtais atbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

Fragments no mākslas darba

1 Valdības Vēstnesis. 1934. "Saeimas svēgīgā sēde" Nr.96. 2. maijs. <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:6861|article:DIVL18|query:gada%20Augst%20god%C4%81jam%C4%81%20sapulce%20priek%C5%A1%2014%20gadiem%20>
2 Blakely, Lana. 2020. I Journalled for 17 Years and it Changed My Life. 28. jūnijs. <https://www.youtube.com/watch?v=8gbf4STEEBI>
3 Holtz, Mihaela Ivan. 2017. Psychreg "Creativity is Courage". 7. septembris. <https://www.psychreg.org/creativity-is-courage/>

ADRIĀNA VOLONTE

"Mana Latvija ir vieta, kur es varu "izplest spārnus un lidot", ieklausīties citos un izteikt savas domas, sapņot, risināt problēmas, svinēt svētkus. Tā ir vieta, kur man ir tiesības un arī pienākumi, kur varu justies brīva un laimīga."

Es dzīvoju zemē, kura ir kā mazs, krāsains ziedīņš lielā pasaules valstu plāvā. Mana Latvija ir vieta, kur es varu "izplest spārnus un lidot", ieklausīties citos un izteikt savas domas, sapņot, risināt problēmas, svinēt svētkus. Tā ir vieta, kur man ir tiesības un arī pienākumi, kur varu justies brīva un laimīga.

Esmu dzīvojusi arī citā, skaistā, lielākā un bagātā valstī - Norvēģijā, bet mana un manu vecāku sirdis vienmēr piederējušas Latvijai, jo tikai te katrs kociņš, ziedīņš un akmentiņš izstaro brīvību, tikai te mēs tiekam uzklausi, tikai te mēs varam līdzdarboties savas valsts labā, brīvi paust savas domas. Tāpēc arī šobrīd mēs esam šeit - Latvijā.

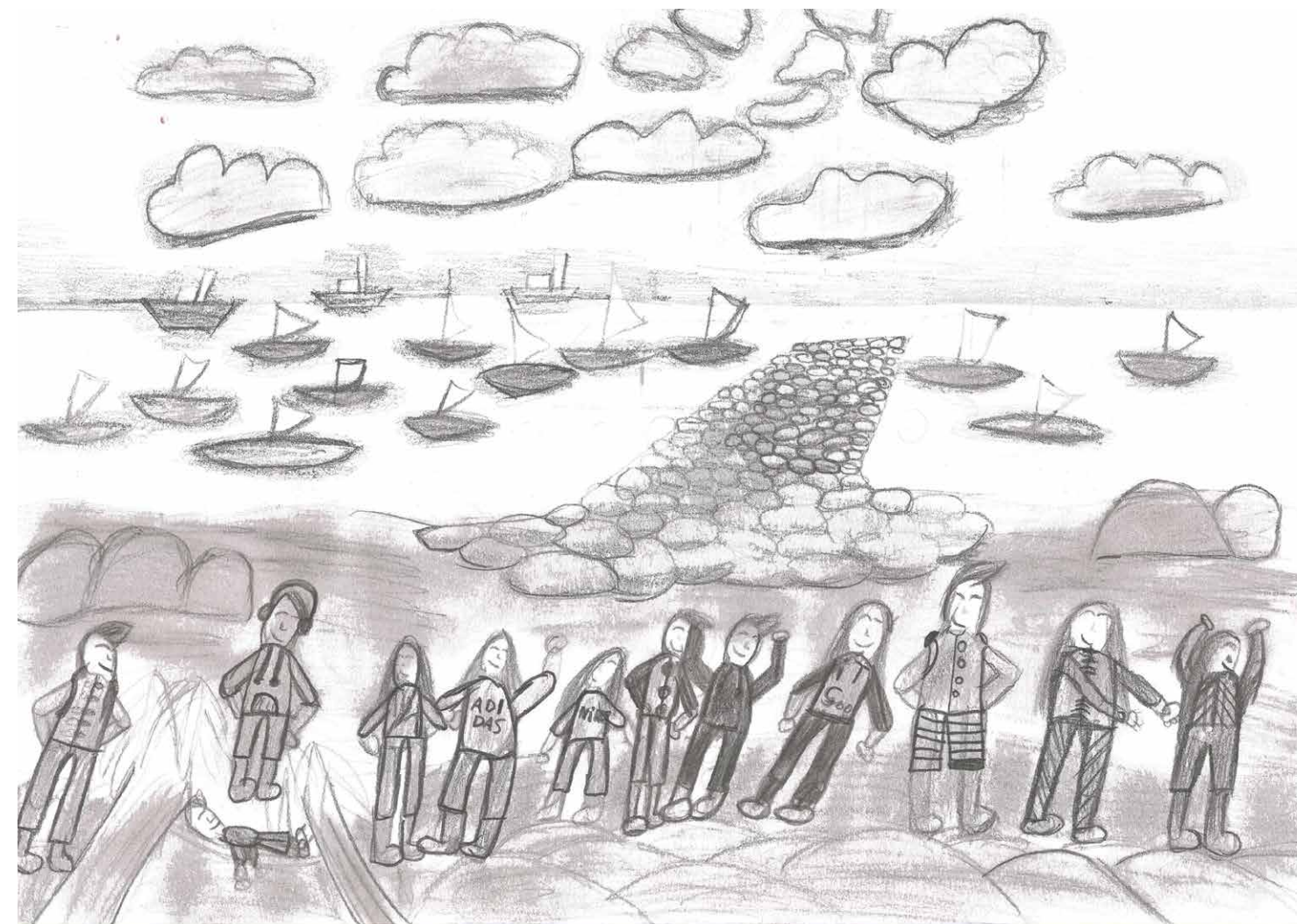
Es uzskatu, ka mēs dzīvojam demokrātiskā valstī, un mums visiem ir savi pienākumi. Mēs nevaram tikai prasīt, mums jādod kaut kas arī pretī. Man ir pienākumi skolā, ģimenē. Vecākiem ir ne tikai pienākumi pret savu ģimeni, saviem vecākiem, bet arī vairāki pilsoņu pienākumi pret mūsu valsti, piemēram piedalīšanās vēlēšanās, vakcinēšanās, lai veicinātu sabiedrības drošību, nodokļu maksāšana. Viens no svarīgiem pilsoņa pienākumiem ir piedalīšanās vēlēšanās. Pēdējās vēlēšanās piedalījās ļoti maz cilvēku, jo neuzticējās partijām. Bet, ja cilvēki neies vēlē, tad nekas Latvijā arī nemainīsies. Tikai mēs paši varam mainīt situāciju uz labāku. Mums ir dota brīvība izvēlēties un paust savu viedokli. Mani vecāki piedalās gan pašvaldības, gan Saeimas vēlēšanās. Arī es, sasniedzot pilngadību, noteikti iešu vēlē.

Man gribas, lai es savā zemē varētu justies droši, tāpēc viens no pilsoņa pienākumiem ir rūpes par savas valsts drošību. Šobrīd šī ir ļoti aktuāla tēma, jo Latvijas robežu apdraud bēgļi, kas cenšas iekļūt mūsu zemē no Baltkrievijas. Es uzskatu, ka šis jautājums tiks atrisināts sarunu ceļā, un mums, Latvijas cilvēkiem, nebūs jāuztraucas par savu drošību. Es domāju, ka jau manā vecumā jādomā par iesaistīšanos jaunsargos, tad zemessardzē, lai varētu aizsargāt savu zemi. Šobrīd es redzu, kā to dara mans tētis, ik pa laikam dodoties robežas sardzē.

Ļoti aktuāls ir jautājums, kas saistīts ar vakcinēšanos. Cilvēki dažādos veidos pauž savu viedokli šajā jautājumā. Šobrīd tā ir visas Latvijas sabiedrības atbildība. Tikai tad, kad lielākā daļa iedzīvotāju vakcinēšanos uztvers kā atbildību, kā pienākumu, mēs pieveiksim šo slimību. Šobrīd mums jādomā ne tikai katram par sevi, bet arī par visu sabiedrību, lai bērni varētu mācīties klātienē, lai varētu apmeklēt kultūras pasākumus, veikalus, lai visiem būtu pieejama medicīniskā palīdzība. Mani vecāki ir vakcinējušies, un arī es to plānoju darīt.

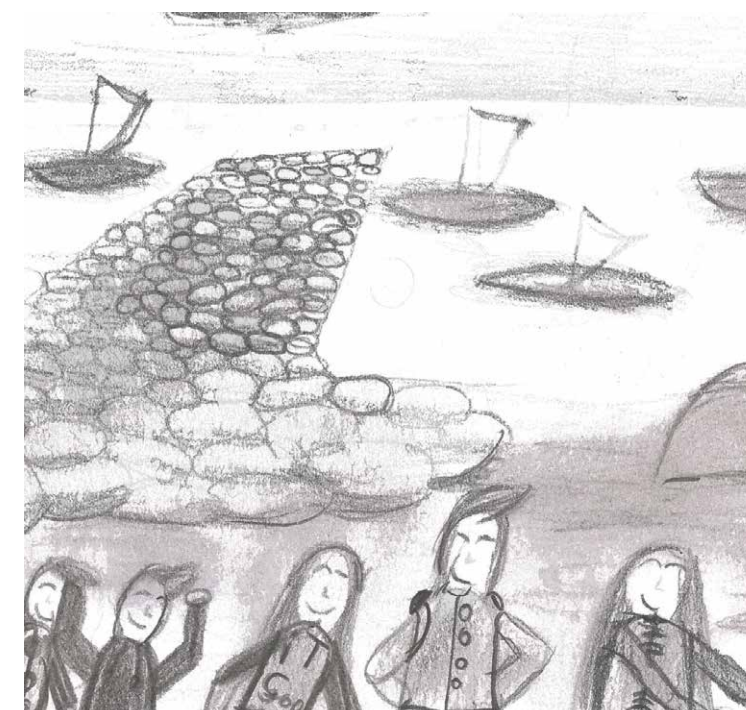
Es dzīvoju laikā, kad ir pieejama ļoti plaša informācija, atšķirīgi viedokļi par dažādām lietām. Ir tikai jāprot atsijāt mazsvarīgos, nevajadzīgos un nepieņemamos. Katram jāizvērtē savi vārdi, sava rīcība, lai mūsu mazajā Latvijā dzīvotu tikai laimīgi bērni un pieaugušie.

Izglītības iestāde: Riebiņu vidusskola
Pedagogs: Inna Zvirgzdiņa
Iegūtais apbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

LAURIS VILCIŅŠ

Izglītības iestāde: Umurgas pamatskola
Pedagogs: Ilva Zvirgzdiņa
Iegūtais apbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

Fragments no mākslas darba

KAROLĪNA RAGINSKA

"Latvijas Republikas Satversme ir pamats vārda brīvībai un pašizpaušmei. Tas ir paraugs, tā vieno mūs, iedzīvotājus."

Katrai personai ir tiesības brīvi izteikt savu viedokli, kā arī, tieši otrādi, to neizpaust. Cilvēks var runāt, rakstīt un izpaust savas domas ar pamatojumu. Tā ir vārda brīvība.

Vārdiem ir spēks. Indivīds, kas izsaka viedokli, ir atbildīgs par to. Man kā jauniešiem viegls un pieejams veids, kā publicēt savus uzskatus, ir lietojot sociālos tīklus. Esmu novērojusi, ka cilvēki bieži vien pārprot un aizmirst, ko nozīmē vārda brīvība. Ir arī negatīva pašizpaušme, taču to ir grūti izkontrolēt, jo internets ir plašs.

Brīvība paust savus uzskatus padara mani laimīgu, bet ir jāatšķir viedokļa izteikšana no neargumentētiem apgalvojumiem. Vārda brīvība nenozīmē visatļautību. Teiktajam ir jābūt argumentētam un precīzam. Persona nedrīkst apzināti manipulēt vai uzpiest savus izteiktos uzskatus apkārtējiem, ja tā mērķis ir maldināt vai radīt naidu.

Kad Tu piedalies diskusijās, tavs viedoklis būs pamatots un balstīts uz tavām vērtībām. No cilvēkiem, kas piekrīt tavam viedoklim un ir vienoti uzskati par vērtībām, tu iegūsti uzticību. Savukārt vārda brīvība paredz arī viedokļu atšķirību. Tā veidojas diskusijas, viedokļu apmaiņa un rezultātā kopīgas nostājas izveidošanās. Viedokļa brīva paušana un vārda brīvība ir daļa no demokrātijas.

Pašizpaušme ir svarīga vērtība. Cilvēks ir laimīgs, ja viņam ir pašizpaušme. Katrs vēlas atklāt savu savdabīgo dabu. Tas atspoguļojas arī dzejā, gleznās, grāmatās un citos radošos darbos, kā arī šajā esejā. Tev ir brīva izvēle izdomāt, kā vēlies paust savus uzskatus, un neviens tevi nespiež darīt to noteiktā veidā.

Latvijas Republikas Satversme ir pamats vārda brīvībai un pašizpaušmei. Tas ir paraugs, tā vieno mūs, iedzīvotājus. Satversmē ietvertajās vērtībās ir balstītas mūsu tiesības un likumi.

Izglītības iestāde: Salaspils 1. vidusskola
Pedagogs: Daina Tauriņa
Iegūtais atbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

GUSTAVS PATRIKŠ RADZIŅŠ

Izglītības iestāde: Cēsu Pilsētas vidusskola
Pedagogs: Indra Jaunzema
Iegūtais atbalvojums: Arvīda Dravnieka specbalva

Fragments no mākslas darba

RALFS DUBOVIČS

"Vārda brīvība un pašizpaušme radīt mākslu vai mūziku veicina arī Latvijas attīstību, jo ar uzskatu apmaiņu var nonākt pie kopīga kompromisa, kas ir māksla, kuru vajag pilnveidot ikkatram."

Pēc Latvijas Republikas neatkarības proklamēšanas 1918. gada 18. novembrī Latvijas tauta 1920. gadā pirmo reizi ievēlēja Latvijas Satversmes sapulci, kuras uzdevums bija izveidot un pieņemt Latvijas konstitūciju.¹ 1922. gada 15. februārī tika pieņemta Latvijas Republikas Satversme.² Satversmes 100. pants attiecas uz Cilvēka pamattiesībām.³

Latvijā ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus.⁴ Katram Latvijas iedzīvotājam ir tiesības izteikt savus uzskatus, idejas, viedokli par politiskajiem un citiem nozīmīgiem jautājumiem, nebaidoties no valsts institūciju nelabvēlīgas ietekmes.⁵ 116. pants paredz, ka 100. panta cilvēka vārda brīvību valsts var ierobežot, ja cilvēks pārkāpj citu cilvēku tiesības vai rada draudus sabiedrībai.⁶

100. pants paredz arī cenzūras aizliegšanu.⁷ Cenzūru izmantoja, lai ierobežotu informācijas avotu izplatīšanu, kas kritizē politisko varu vai ar to saistītās sfēras.⁸ Vēsture mums māca, ka Latvijas teritorijā cenzūra bija izplatīta gan Krievijas impērijas sastāvā, gan Padomju Savienības sastāvā un skāra laikrakstus, dzejoļus, grāmatas un citus literatūras avotus.⁹ Cenzūras aizliegšana ir demokrātiskas valsts iezīme, kas pilsoņiem ļauj iegūt un izvērtēt informāciju kritiski pēc saviem ieskatiem.

Mūsdienās vārda brīvība un pašizpaušme dara Latviju stipru, jo ikvienam ir iespēja komentēt savu nostāju gan politiskos, gan sadzīves, gan ekonomiskos jautājumos. Iespēja veidot un publicēt savus literatūras, mākslas, teātra darbus mūsdienās šķiet pašsaprotama, tomēr Padomju okupācijas gados bija jāiziet cauri cenzūrai, lai tēmas, kas kaitēja totalitārajai varai, piemēram, represijas, diskriminācija, netiktu atspoguļotas.¹⁰ Vārda brīvība un pašizpaušme radīt mākslu vai mūziku veicina arī Latvijas attīstību, jo ar uzskatu apmaiņu var nonākt pie kopīga kompromisa, kas ir māksla, kuru vajag pilnveidot ikkatram. Izpētot 100. panta ietekmi uz Latvijas valsti, varu secināt, ka vārda brīvība un tā pašizpaušmes ir svarīgas gan šodien, gan arī pagātnē, kad šīs pamattiesības nebija spēkā.

Satversmes un 100. panta sniegtās tiesības man nozīmē, ka varu brīvi izteikt savu viedokli man svarīgos jautājumos. Varu piedalīties skolas dzīves veidošanā un izteikt savas idejas, lai to uzlabotu. Cenzūras aizliegšana man personīgi ļauj lasīt un uzzināt daudzpusīgu informāciju no dažādām grāmatām, mācību līdzekļiem un interneta resursiem.

Izpētot Satversmi un 100. panta sniegtās pamattiesības, secinu, ka šīs tiesības man un Latvijai ir svarīga demokrātijas daļa. Manuprāt, ļoti precīzs ir apgalvojums: "Satversme pēc būtības ir īss, lakonisms, tomēr komplicēts dokuments", jo šīm tiesībām ir liela ietekme uz Latvijas tautas stiprināšanu.¹¹

Izglītības iestāde: Dundagas vidusskola

Pedagogs: Līva Irbe

Iegūtais apbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

SANIJA MAIGA PĒRKONE

Izglītības iestāde: Cēsu Pilsētas vidusskola
Pedagogs: Indra Jaunzema
Iegūtais apbalvojums: Arvīda Dravnieka specbalva

Fragments no mākslas darba

1 Latvijas republikas satversmes tiesa. Par Latvijas Republikas Satversmi: vēsture un mūsdienas. II nodaļa. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/09/Pielikums-Nr.3.pdf>

2 Turpat, I nodaļa.

3 Latvijas republikas satversmes sapulce. Likumi. Cilvēka pamattiesības. VIII nodaļa. 100. pants. 15.02.1922. Latvijas Vēstnesis 43, 01.07.1993. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2019/09/Pielikums-Nr-1.pdf>

4 Turpat.

5 Latvijas Republikas tiesībsargs. Pilsoniskās un politiskās tiesības. Vārdi un izteiksmes brīvība. Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/cilvektiesibas/pilsoniskas-un-politiskas-tiesibas/apraksts>

6 Latvijas Vēstnesis. Satversmes tiesas spriedums. Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam. Konstatējošā daļa. 41. punkts. Lietā Nr.2003-05-01 Rīgā 2003.gada 29.oktobrī. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/80518-par-kriminalikuma-271-panta-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-91-un-100-pantam>

7 Latvijas republikas satversmes sapulce. Likumi. Cilvēka pamattiesības. VIII nodaļa. 100. pants. 15.02.1922. Latvijas Vēstnesis 43, 01.07.1993. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2019/09/Pielikums-Nr-1.pdf>

8 Latvijas Nacionālā Bibliotēka. Cenzūra. Jēdziens un interpretācijas. Izveidots: 21.08.2020. Pārveidots: 17.06.2021. Pieejams: <https://mapeskola2030.lv/resources/7481>

9 Turpat.

10 Bleiere D. "Padomju otrreizējā okupācija Latvijā". Nacionālā enciklopēdija. <https://enciklopedija.lv/skirklis/22220-padomju-otreizēja-okupacija-latvijā> (skatīts 23.10.2021).

11 Latvijas Republikas Satversmes tiesa. Spriedums. Konstatējošā daļa. 17.punkts. Rīgā 2005. gada 16. decembrī. lietā Nr. 2005-12-0103. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf

NIKITA TIHONOVS

Izglītības iestāde: Jelgavas 5. vidusskola
Pedagogs: Natālija Novikova
Iegūtais atbalvojums: Arvida Dravnieka speciālva

Fragmenti no mākslas darba

TĪNA LĪCE

"Mana brīvība ir ceļš uz izglītību, nebeidzamiem resursiem man interesējošās jomās un sava viedokļa paušana, lasot rakstus, grāmatas, klausoties radio arhīvu ierakstus. Tā ir ļāvusi notvert un redzēt sevi."

Šodien, 21. gadsimtā, mums ir privilēģija, kas pirms gadu desmitiem nebija citiem, proti, mums ir Latvijas Republikas Satversme. Kāpēc tā ir jāuztver kā privilēģija? Tāpēc, ka bez tās skolēni nerasītu necenzētu Rūdolfā Blaumaņa literatūru vai Kārļa Vērdiņa dzeju. Politikas stundās nespētu brīvi apspriest citu valstu politiskās iekārtas. Es, mana ģimene, citi līdzilvēki varam brīvi runāt, nedomājot, ka kādam individuālam varētu šķist nekorektas mūsu domas. Neuztraucoties par iespēju tikt sodītiem vārdu dēļ.

Jautājums par vārda brīvību ir diskutējams. Pēc Padomju Savienības sabrukuma 1991. gadā vēl joprojām ir kādi ļaudis, kas turpina izplatīt naida runu, jo taču "cenzūra ir aizliegta". Citi to redz kā iespēju brīvi mācīties, saņemt jebkāda veida informāciju. Mana brīvība ir ceļš uz izglītību, nebeidzamiem resursiem man interesējošās jomās un sava viedokļa paušana, lasot rakstus, grāmatas, klausoties radio arhīvu ierakstus. Tā ir ļāvusi notvert un redzēt sevi.

Paradokss sabiedrībā - vari runāt visu, tikai ne to, kas nav akceptējams. ¹ Šobrīd tiek klusināti izteiktie viedokļi par tēmām, kas aktuālas visā pasaulē, piemēram, Covid-19 vīrusu, "netradicionāli" domājamo kopienām, rasēm, tautām, reliģijām u.c. Liela daļa tēmu ir bijušas naida runas, taču cīnās arī ar kompetentu zinātnieku, mediķu, politiķu viedokļiem. Rodas apburtais loks no, kura ir grūti izkļūt, kad jebkāda veida viedoklis nav pareizs. "Vidējais latvietis" šo situāciju raksturo: "Politkorektums ir slikts, jo tā ir cenzūra. Cenzūra ir laba, jo tā ir kvalitātes siets. Vārda brīvība ir slikta, jo tā aizvairo kristiešu jūtas. Aizvainot nekristiešu jūtas ir labi, jo tā ir vārda brīvība." ² Vai vārdam vispār vēl ir nozīme? Vai, meklējot īstos, pareizos vārdus, doma saglabāsies?

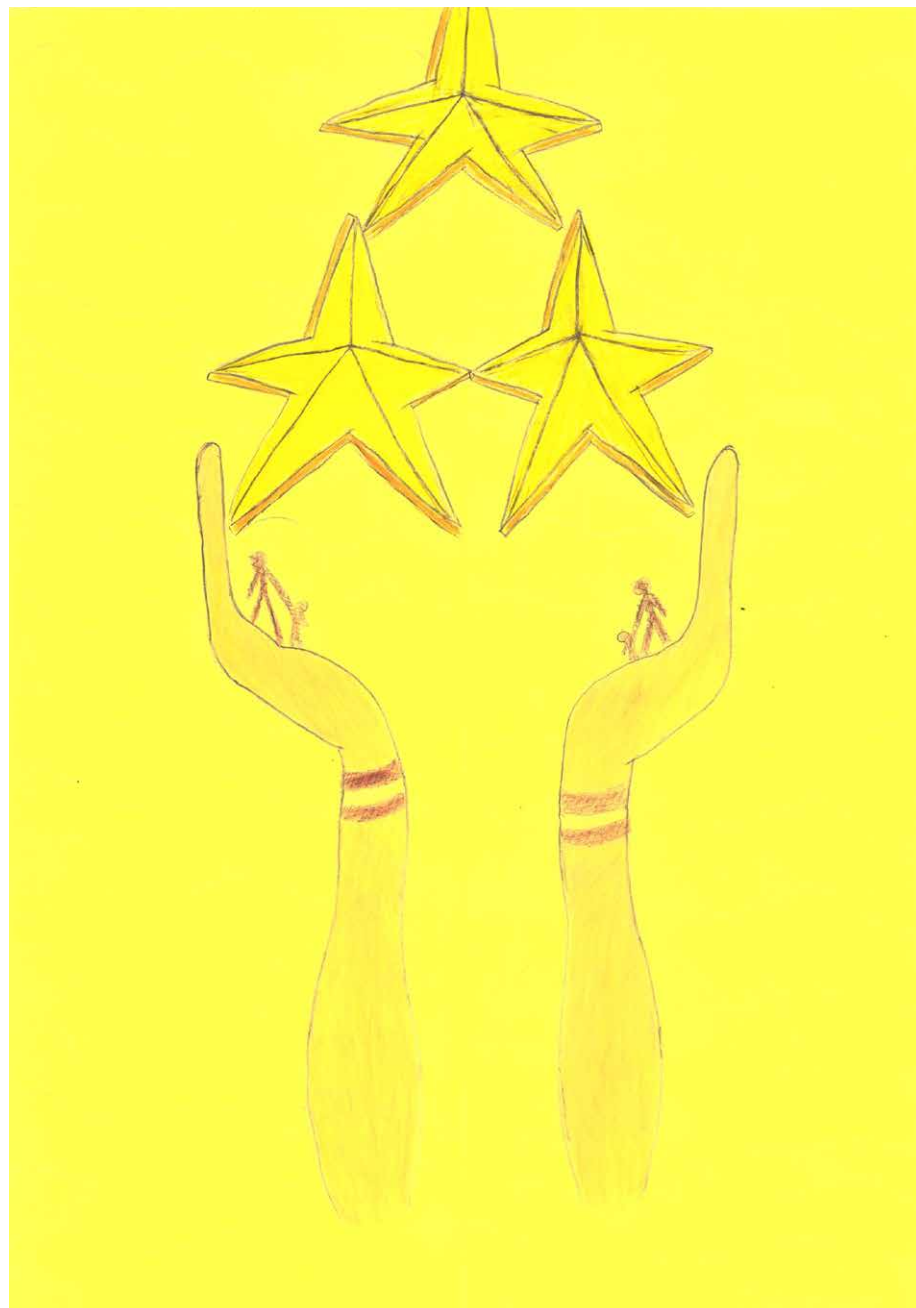
Cilvēki kļuvuši ārkārtīgi jūtīgi, ātri nogurst no informācijas daudzuma, paužot negācijas un uzskatot, ka tiek aizskartas viņu demokrātiskās tiesības un izvēles. Rodas apjukums un visatļautība, kā rezultātā jēdzieni "cenzūra" un "vārda brīvība" mainījuši īsto jēgu. Manas balss brīvība varētu tikt ierobežota dažādu sabiedrības slāņu uzliktā spiediena rezultātā. Domājot, kā labāk izteikties, samazināsies manas tiesības brīvi runāt, paliks tikai viens variants - klusēt.

Sabiedrībai pret vārda brīvību ir jāizturas tikpat uzmanīgi, kā ziemā staigājot pa aizsalušu upi vai ezeru, jo tu nezini, kāds ir ledus biežums. Kamēr nenotiek katastrofas, nesaprotam, cik svarīgi ir ievērot drošības pasākumus, lai aizsargātu vārda brīvību, ir jākļūst tolerantiem, cilvēciegiem. Latviju stipru darīt varam tikai mēs paši ar mūsu domām un darbiem.

Izglītības iestāde: Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija
Pedagogs: Gunita Smiltāne
Iegūtais atbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas speciālva

¹ PrieJuris. (2020) <https://twitter.com/PrieJuris/status/1311346862297882624?t=qV9t7JnNn rXSaB3BEJ6A6s=19>
² Latvietis Vidējais. (2021) <https://twitter.com/Videjais LV/status/1429395413875019781?t=JLv-WgJazC M9z1TnnJ6dA6s=19>

LUĪZE LIPE

Izglītības iestāde: Ogres 1. vidusskola
Pedagogs: Dace Kābele
Iegūtais apbalvojums: Arvīda Dravnieka specbalva

Fragmenti no mākslas darba

KRISTENA ĶIPLOKA

"Cilvēku iespēja pašizpausties un brīvi paust viedokli veicina valsts attīstību un sekmē savstarpējās attiecības. Mumskā valstij ir jābūt pateicīgiem, ka Satversme sniedz mums iespēju brīvi izteikties un īstenoties."

Latvijas Satversme ir Latvijas Satversmes sapulces pieņemts Latvijas Republikas pamatlikums, kas nosaka Latvijas valsts konstitucionālos pamatus, valsts iekārtu un personas attiecības ar valsti. Latvijas satversmes 100. pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.

Pilnīga vārda brīvība nevar pastāvēt, jo sabiedrībā ir vairākas uzvedības normas, kuras pārkāpt nevajadzētu. Mana vārda brīvība nedrīkst ietekmēt kāda cita cilvēka vārda brīvību vai drošību. Piemēram, mana vārda brīvība beidzas brīdī, kad es izvēlos aizskart kāda godu un cieņu, celt neslavu, publicēt konfidenciālu informāciju vai apzināti radītaidu pret kādu cilvēku vai cilvēku grupu. Pārkāpjot šīs sabiedrības normas un likumus, var iestāties kriminālatbildība.

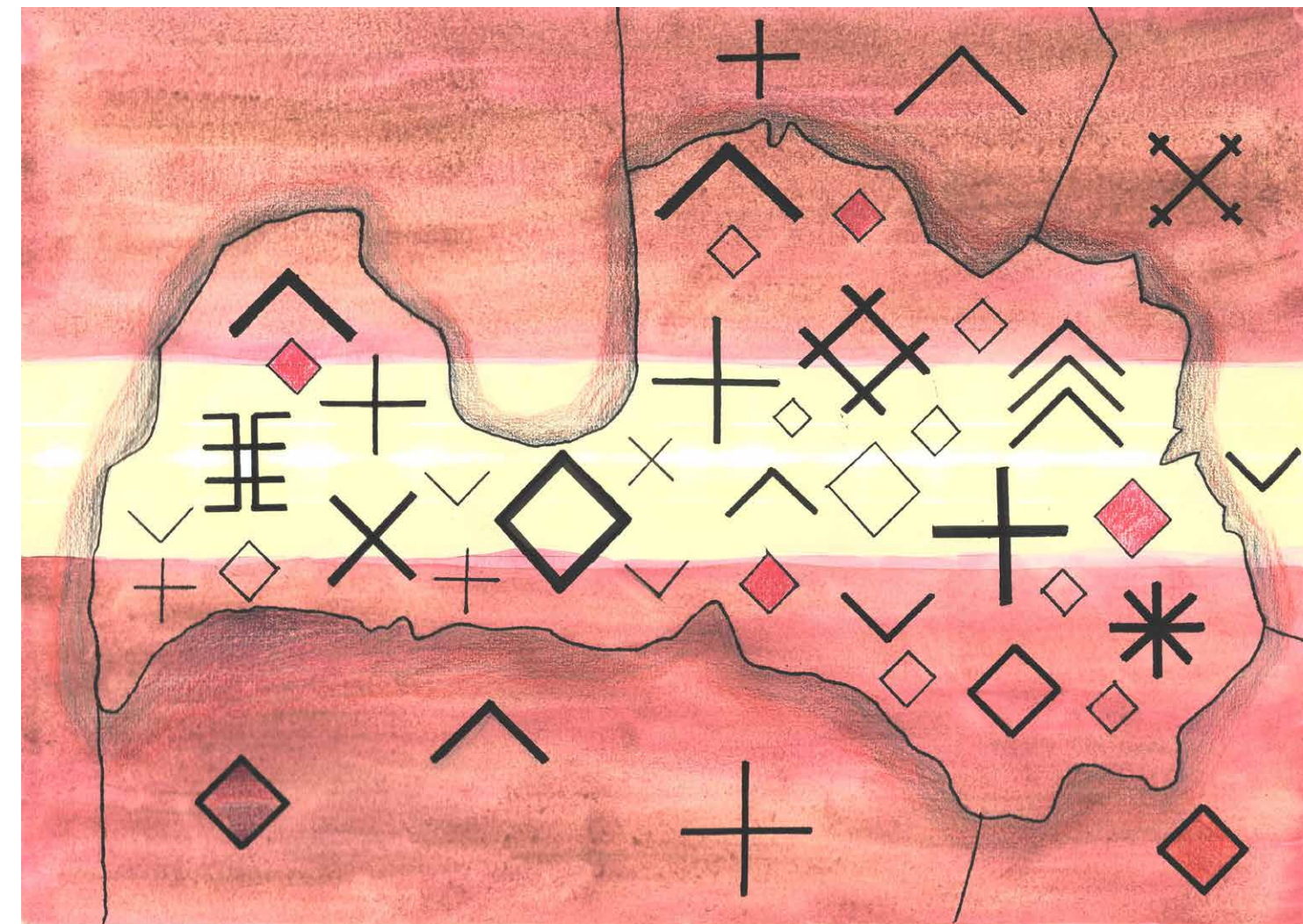
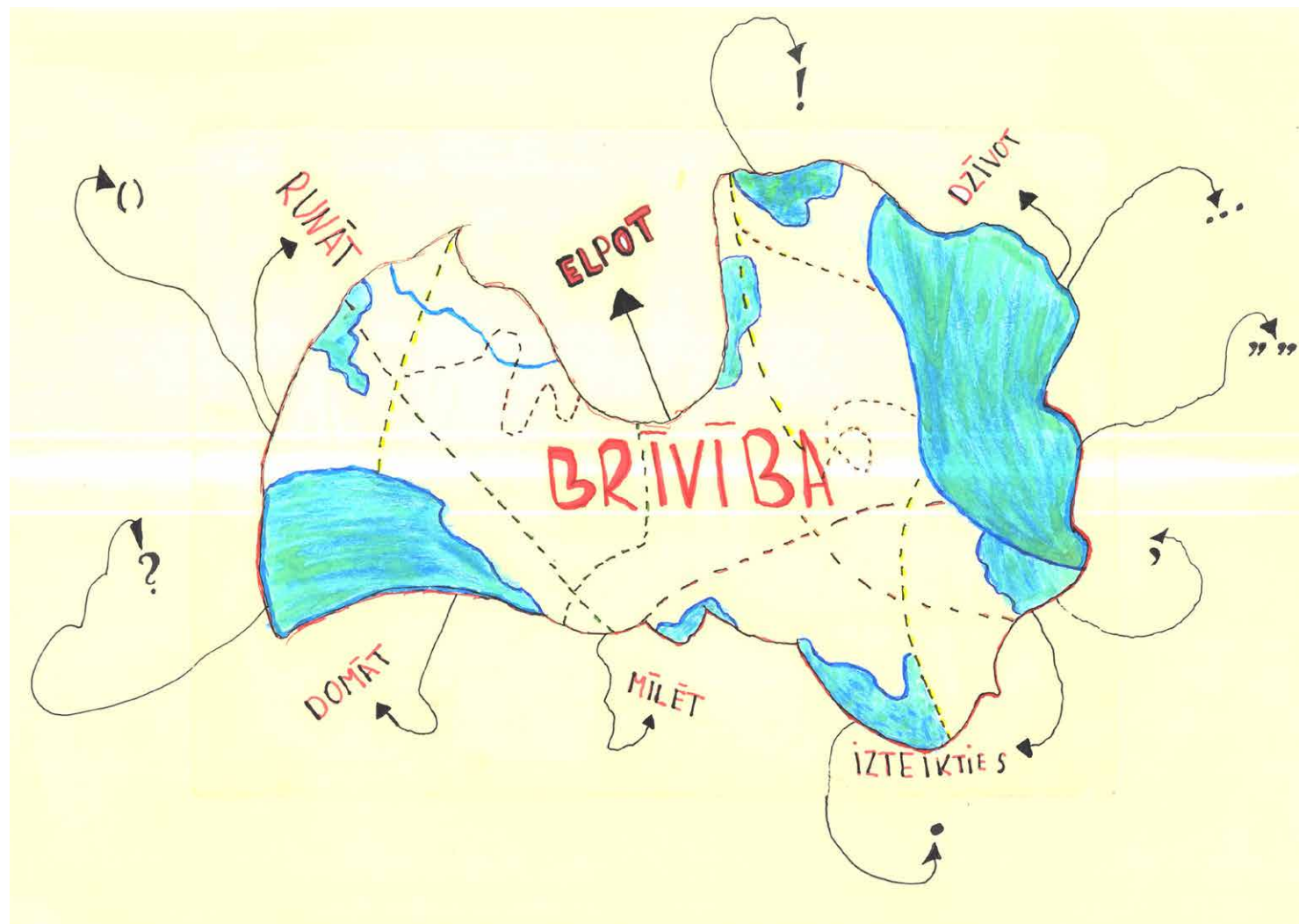
Manuprāt, vārda brīvība un pašizpaušme ikdienā ir ļoti svarīgas, jo tās dažādo cilvēku ikdienas dzīvi. Nekad nebūs tā, ka visi domā vienādi, un tas pat ir ļoti labi, jo viedokļu nesakritība veicina cilvēku domāšanu, iztēli un analītiskās spējas. Piemēram, ja vairāki cilvēki ar vairākiem viedokļiem cenšas atrisināt vienu problēmu, tad risinājums tiks atrasts ātrāk un tas būs efektīvāks, jo problēma tiks risināta no dažādām perspektīvām. Ja problēma tiktu risināta tikai no vienas perspektīvas, tad to atrisināt būtu vieglāk, bet tās risinājums ilgtermiņā varētu būt mazāk efektīvs.

Man vārda brīvība ir svarīga, jo tā man sniedz iespēju paust savu viedokli un tapt sadzirdētai. Ja man tās nebūtu, es justos nelaimīga un apspiesta. Līdzīgi kā padomju laikos jutās literāti, kad to darbi tika cenzēti un laboti tā, lai tie atbilstu kādam konkrētam viedoklim. Vārda brīvība man sniedz iespēju izteikt savu un uz klausīt citu viedokli par dažādām tēmām tā, lai vēlāk es varētu izdarīt sev noderīgus secinājumus. Piemēram, ikdienā skolā bieži saskaros ar dažādiem grupu darbiem, kuros man ir iespēja diskutēt ar citiem jauniešiem par sev tīkamāko un pareizāko risinājumu kādai problēmai. Viedokļu nesakritība ļauj man paplašināt manas zināšanas dažādās jomās.

Arī pašizpaušme nav mazāk svarīga, tā ir nepieciešama, lai valsts varētu attīstīties. Ja cilvēkam tiek dota iespēja pašizpausties, tad tas sekmē, piemēram, kultūras attīstību, jo katrs cilvēks var paust savu talantu caur deju, dziesmu, mākslu vai jebko citu. Savukārt kultūras dažādība stiprina valsti, jo tā saliedē tautu.

Kopumā var secināt, ka vārda brīvība un pašizpaušme ir ļoti svarīgas, bet tās nedrīkst kaitēt apkārtējiem. Cilvēku iespēja pašizpausties un brīvi paust viedokli veicina valsts attīstību un sekmē savstarpējās attiecības. Mumskā valstij ir jābūt pateicīgiem, ka Satversme sniedz mums iespēju brīvi izteikties un īstenoties.

Izglītības iestāde: Salaspils 1. vidusskola
Pedagogs: Daina Tauriņa
Iegūtais apbalvojums: Žurnāla "Jurista Vārds" redakcijas specbalva

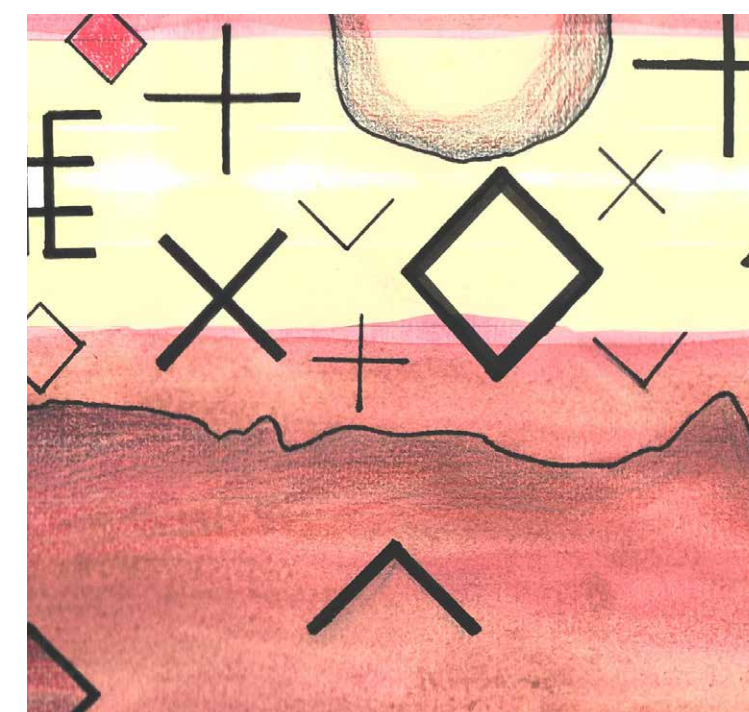
Fragments no mākslas darba

EVELĪNA RUMAKA

Izglītības iestāde: Riebiņu vidusskola
Pedagogs: Ruta Vjakse
Iegūtais apbalvojums: Arvīda Dravnieka speciālva

EMĪLS HARALDS MĀLNIEKŠ

Izglītības iestāde: Rīgas 64. vidusskola
Pedagogs: Inita Reimandova
Iegūtais apbalvojums: Arvīda Dravnieka speciālva

Fragments no mākslas darba

Fragments no mākslas darba

RĒZIJA BRUNA

Izglītības iestāde: Rīgas 64. vidusskola
Pedagogs: Inita Reimandova
Iegūtais apbalvojums: Arvīda Dravnieka speciālbalva

Fragments no mākslas darba

EVELĪNA POGREBNIJA

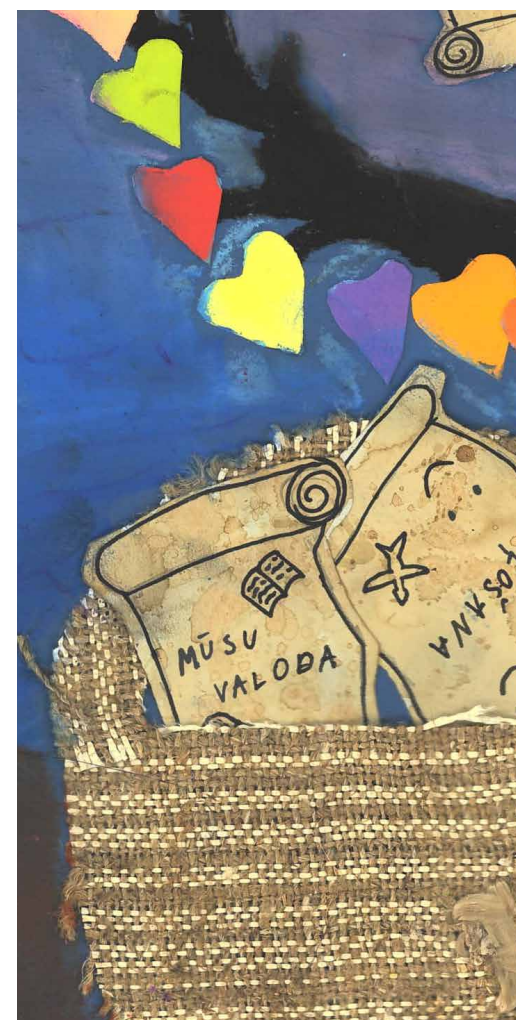
Izglītības iestāde: Saldus pamatskola
Pedagogs: Dace Egļīte Zirupa
Iegūtais apbalvojums: Arvīda Dravnieka speciālbalva

ALISE TILININA

Izglītības iestāde: Viesītes vidusskola
Pedagogs: Sarmīte Ratiņa
Iegūtais apbalvojums: Arvida Dravnieka specbalva

Fragmenti no mākslas darba

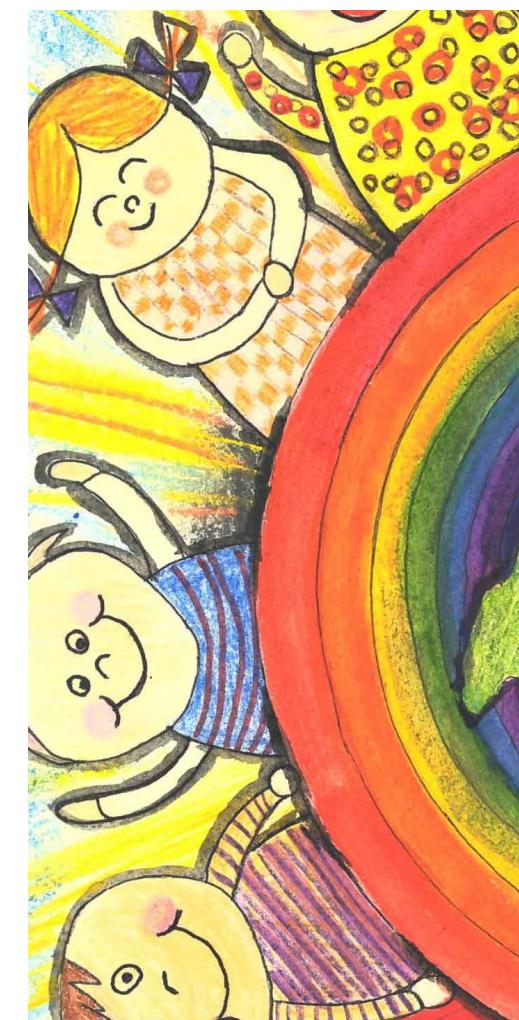
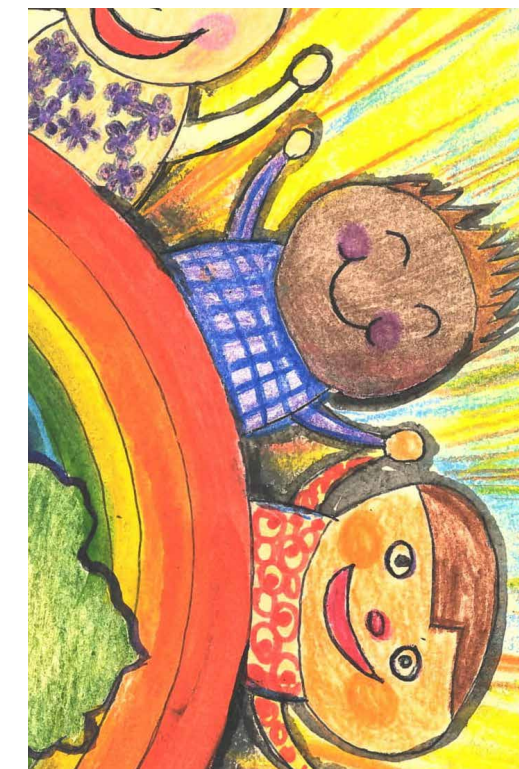

JUTA GROMA

Izglītības iestāde: Zāses vidusskola
Pedagogs: Inese Kalniškāne
Iegūtais apbalvojums: Arvida Dravnieka specbalva

Fragmenti no mākslas darba

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. gada 15. februāra kopsēdē pieņemtā

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMĒ

1918.gada 18.novembrī proklamētā Latvijas valsts ir izveidota, apvienojot latviešu vēsturiskās zemes un balstoties uz latviešu nācijas negrozāmo valstsgribu un tai neatņemamām pašnoteikšanās tiesībām, lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem, nodrošinātu Latvijas tautas un ikviena brīvību un sekmētu labklājību.

Latvijas tauta izcīnīja savu valsti Brīvības cīņās. Brīvi vēlētā Satversmes sapulcē tā nostiprināja valsts iekārtu un nolēma sev Satversmi.

Latvijas tauta neatzina okupācijas režīmus, pretojās tiem un atguva brīvību, 1990.gada 4.maijā atjaunojot valstisko neatkarību uz valsts nepārtrauktības pamata. Tā godina savus brīvības cīnītājus, piemin svešo varu upurus, nosoda komunistisko un nacistisko totalitāro režīmu un to noziegumus.

Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu.

Latvijas identitāti Eiropas kultūrtelpā kopš senlaikiem veido latviešu un lībiešu tradīcijas, latviskā dzīvesziņa, latviešu valoda, vispārcilvēciskās un kristīgās vērtības. Uzticība Latvijai, latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda, brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, darba tikums un ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats. Ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu.

Latvija, apzinoties savu līdzvērtību starptautiskajā kopienā, aizstāv valsts intereses un veicina vienotas Eiropas un pasaules ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību.

Dievs, svētī Latviju!
(19.06.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.07.2014)

I NODAĻA. VISPĀRĒJIE NOTEIKUMI

1. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.

2. Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.

3. Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale.

4. Valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Latvijas karogs ir sarkans ar baltu svītru.
(15.10.1998. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.11.1998.)

II NODAĻA. SAEIMA

5. Saeima sastāv no simts tautas priekšstāvjiem.

6. Saeimu ievēlē vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās.

7. Sadalot Latviju atsevišķos vēlēšanu apgabalos, Saeimas deputātu skaits, kurš ievēlams katrā vēlēšanu apgabalā, noteicams proporcionāli katra apgabala vēlētāju skaitam.

8. Tiesības vēlēt ir pilntiesīgiem Latvijas pilsoņiem, kuri vēlēšanu dienā ir sasnieguši astoņpadsmit gadu vecumu.
(27.01.1994. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 26.02.1994.)

9. Saeimā var ievēlēt katru pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš vēlēšanu pirmā dienā ir vecāks par divdesmit vienu gadu.

10. Saeimu ievēlē uz četriem gadiem.
(04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

11. Saeimas vēlēšanas izdarāmas oktobra mēneša pirmajā sestdienā.
(04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

12. Jaunievēlētā Saeima sanāk uz pirmo sēdi novembra mēneša pirmajā otrdienā, kad arī izbeidzas iepriekšējās Saeimas pilnvaras.

13. Ja Saeimas vēlēšanas Saeimas atlaišanas gadījumos notiek citā gada laikā, tad šāda Saeima sanāk ne vēlāk kā vienu mēnesi pēc tās ievēlēšanas un tās pilnvaras izbeidzas pēc trīs gadiem nākošā novembra mēneša pirmā otrdienā ar jaunievēlētās Saeimas sanākšanu.
(04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

14. Ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība ierosināt tautas nobalsošanu par Saeimas atsaukšanu. Ja tautas nobalsošanā par Saeimas atsaukšanu nobalso vairākums no balsotājiem un vismaz divas trešdaļas no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita, tad Saeima uzskatāma par atsauktu. Tiesību ierosināt tautas nobalsošanu par Saeimas atsaukšanu nevar izmantot gadu pēc Saeimas sanākšanas, gadu pirms Saeimas pilnvaru beigām, Valsts Prezidenta pilnvaru pēdējo sešu mēnešu laikā, kā arī agrāk par sešiem mēnešiem pēc iepriekšējās tautas nobalsošanas par Saeimas atsaukšanu. Vēlētāji nevar atsaukt atsevišķus Saeimas locekļus.
(08.04.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 02.11.2010.)

15. Saeima savas sēdes notur Rīgā un tikai ārkārtīgu apstākļu dēļ tā var sanākt citā vietā.

16. Saeima ievēlē savu prezidiju, kurš sastāv no priekšsēdētāja, viņa diviem biedriem un sekretāriem. Saeimas prezidijs darbojas nepārtraukti pa visu Saeimas pilnvaru laiku.

17. Jaunievēlētās Saeimas pirmo sēdi atklāj iepriekšējās Saeimas priekšsēdētājs vai prezidija uzdevumā cits prezidija loceklis.

18. Saeima pati pārbauda savu locekļu pilnvaras. Saeimas locekļa pilnvaras iegūst Saeimā ievēlēta persona, ja tā Saeimas sēdē dod šādu svinīgu solījumu:

"Es, uzņemoties Saeimas deputāta amata pienākumus, Latvijas tautas priekšā zvēru (svinīgi solu) būt uzticīgs Latvijai, stiprināt tās suverenitāti un latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu, aizstāvēt Latviju kā neatkarīgu un demokrātisku valsti, savus pienākumus pildīt godprātīgi un pēc labākās apziņas. Es apņemos ievērot Latvijas Satversmi un likumus."
(30.04.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 05.11.2002.)

19. Saeimas prezidijs sasauc Saeimas sesijas un nosaka kārtējas vai ārkārtējas sēdes.

20. Saeimas prezidijam ir jāsasauc Saeimas sēde, ja to prasa Valsts Prezidents, ministru prezidents vai ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.

21. Iekšējās darbības un kārtības noteikšanai Saeima izstrādā sev kārtības rulli. Saeimas darba valoda ir latviešu valoda. (30.04.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 24.05.2002.)

22. Saeimas sēdes ir atklātas. Desmit Saeimas locekļiem, Valsts Prezidentam, ministru prezidentam vai ministram pieprasot, Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu klātesošo deputātu balsu vairākumu var nolemt noturēt aizklātu sēdi.

23. Saeimas sēdes var notikt, ja taņīs piedalās vismaz puse Saeimas locekļu.

24. Saeima, izņemot Satversmē sevišķi paredzētos gadījumus, taisa savus lēmumus ar klātesošo deputātu absolūto balsu vairākumu.

25. Saeima izvēlē komisijas, noteicot to locekļu skaitu un uzdevumus. Komisijām ir tiesība pieprasīt savai darbībai vajadzīgās ziņas un paskaidrojumus no atsevišķiem ministriem un pašvaldības iestādēm, kā arī uzaicināt savās sēdēs dot paskaidrojumus attiecīgo ministriju un pašvaldības iestāžu atbildīgos priekšstāvjus. Komisijas var darboties arī starp sesijām.

26. Saeimai jāieceļ noteiktiem gadījumiem parlamentāriskas izmeklēšanas komisijas, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.

27. Saeimai ir tiesība iesniegt ministru prezidentam vai atsevišķam ministram pieprasījumus un jautājumus, uz kuriem ir jāatbild viņiem vai viņu pilnvarotai atbildīgai valsts amata personai. Ministru prezidentam vai ministram uz Saeimas vai tās komisijas pieprasījumu jāceļ tām priekšā attiecīgi dokumenti un aktis.

28. Saeimas locekli ne par balsošanu, ne par amatu izpildot izteiktām domām nevar saukt pie atbildības ne tiesas, ne administratīvā, ne disciplinārā ceļā. Saeimas locekli var saukt pie tiesas atbildības, ja viņš, kaut arī amatu izpildot, izplata:

- 1) godu aizskarošas ziņas, zinādams, ka tās nepatiesas, vai
- 2) godu aizskarošas ziņas par privātu vai ģimenes dzīvi.

29. Saeimas locekli nevar apcietināt, izdarīt pie viņa kratišanas, ne citādi aprobežot viņa personas brīvību, ja tam nepiekrīt Saeima. Saeimas locekli var apcietināt, ja to notver pie paša nozieguma pastrādāšanas. Par katru Saeimas locekļa apcietināšanu divdesmit četru stundu laikā jāpaziņo Saeimas prezidijam, kurš to ceļ priekšā nākošā Saeimas sēdē izlemšanai par Saeimas locekļa paturēšanu apcietinājumā vai par viņa atsvabināšanu. Laikā starp sesijām, līdz sesijas atklāšanai, par Saeimas locekļa paturēšanu apcietinājumā lemj Saeimas prezidijs.

30. Pret Saeimas locekli nevar uzsākt kriminālvajāšanu bez Saeimas piekrišanas.

(19.05.2016. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.06.2016.)

31. Saeimas loceklim ir tiesība atteikties no liecības došanas:

- 1) par personām, kuras viņam kā tautas priekšstāvim uzticējušas kādus faktus vai ziņas;
- 2) par personām, kurām viņš, izpildot savus tautas priekšstāvja pienākumus, uzticējis kādus faktus vai ziņas;
- 3) par pašiem šiem faktiem un ziņām.

32. Saeimas loceklis nevar pats, ne arī uz citas personas vārdu saņemt no valsts pasūtījumus un koncesijas. Šī panta nosacījumi attiecas uz ministriem, ja arī viņi nav Saeimas locekļi.

33. Saeimas locekļi saņem atalgojumu no valsts līdzekļiem.

34. Par Saeimas un komisiju sēžu atferējumiem, ja tie saskan ar patiesību, nevienu nevar saukt pie atbildības. Par Saeimas un komisiju slēgtām sēdēm var sniegt ziņas tikai ar Saeimas vai komisijas prezidija atļauju.

III NODAĻA. VALSTS PREZIDENTS

35. Valsts Prezidentu ievēlē Saeima uz četriem gadiem.

(04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

36. Valsts Prezidentu ievēlē, atklāti balsojot, ar ne mazāk kā 51 Saeimas locekļu balsu vairākumu.

(04.10.2018. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2019.)

37. Par Valsts Prezidentu var ievēlēt pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš sasniedzis četrdesmit gadu vecumu. Par Valsts Prezidentu nevar ievēlēt pilsoni ar dubultpilsonību.

(04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

38. Valsts Prezidenta amats nav savienojams ar citu amatu. Ja par Valsts Prezidentu ievēlētā persona ir Saeimas loceklis, tad viņam jānoliek Saeimas locekļa pilnvaras.

39. Viena un tā pati persona nevar būt par Valsts Prezidentu ilgāk kā astoņus gadus no vietas.

(04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

40. Valsts Prezidents, uzņemoties amata pienākumus, Saeimas sēdē dod šādu svinīgu solījumu: "Es zvēru, ka viss mans darbs būs veltīts Latvijas tautas labumam. Es darišu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai sekmētu Latvijas valsts un tās iedzīvotāju labklājību. Es turēšu svētus un ievērošu Latvijas Satversmi un valsts likumus. Pret visiem es izturēšos taisni un savus pienākumus izpildīšu pēc labākās apziņas." (03.05.2007. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.05.2007.)

41. Valsts Prezidents reprezentē valsti starptautiski, ieceļ Latvijas, kā arī pieņem citu valstu diplomātiskos priekšstāvjus. Viņš izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu.

42. Valsts Prezidents ir valsts bruņotā spēka augstākais vadonis. Kara laikam viņš ieceļ virspavēlnieku.

43. Valsts Prezidents uz Saeimas lēmuma pamata pasludina karu.

44. Valsts Prezidentam ir tiesība spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus, ja kāda cita valsts Latvijai pieteikusi karu vai ienaidnieks uzbrūk Latvijas robežām. Līdz ar to Valsts Prezidents nekavējoties sasauc Saeimu, kura lemj par kara pasludināšanu un uzsākšanu.

45. Valsts Prezidentam ir tiesība apžēlot noziedzniekus, par kuriem tiesas spriedums stājies likumīgā spēkā. Šo tiesību izmantošanas apjomu un kārtību nosaka īpašs likums. Amnestiju dod Saeima. (04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

46. Valsts Prezidentam ir tiesība sasaukt un vadīt ārkārtējas ministru kabineta sēdes, noteicot tām dienas kārtību.

47. Valsts Prezidentam ir likuma ierosināšanas tiesība.

48. Valsts Prezidentam ir tiesība ierosināt Saeimas atlaišanu. Pēc tam izdarāma tautas nobalsošana. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse balsotāju izsakās par Saeimas atlaišanu, tad Saeima uzskatāma par atlaistu un izsludināmas jaunas vēlēšanas, kurām jānotiek ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Saeimas atlaišanas.

49. Ja Saeima ir atlaista vai atsaukta, tad Saeimas locekļu pilnvaras tomēr paliek spēkā līdz jaunievēlējamās Saeimas sanākšanai, bet līdzšinējā

V NODAĻA. LIKUMDOŠANA

64. Likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai šinī Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros.

65. Likumprojektus var iesniegt Saeimai Valsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī šinī Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa vēlētāju.

66. Saeima ik gadus pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz ministru kabinets. Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem, tad lēmumā jāparedz arī līdzekļi, ar kuriem segt šos izdevumus. Pēc budžeta gada notecēšanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu.

67. Saeima lemj par valsts bruņotā spēka lielumu miera laikā.

68. Visiem starptautiskiem līgumiem, kuri nokārto likumdošanas ceļā izšķiramus jautājumus, nepieciešama Saeimas apstiprināšana. Slēdzot starptautiskus līgumus, Latvija nolūkā stiprināt demokrātiju var deleģēt starptautiskām institūcijām daļu no valsts institūciju kompetences. Starptautiskus līgumus, kuros starptautiskām institūcijām tiek deleģēta daļa no valsts institūciju kompetences, Saeima var apstiprināt sēdēs, kurās piedalās vismaz divas trešdaļas Saeimas locekļu, un apstiprināšanai nepieciešams divu trešdaļu klātesošo deputātu balsu vairākums. Latvijas dalība Eiropas Savienībā izlemjama tautas nobalsošanā, kuru ierosina Saeima. Ja to pieprasa vismaz puse Saeimas locekļu, būtiskas izmaiņas nosacījumos par Latvijas dalību Eiropas Savienībā izlemjamas tautas nobalsošanā. (08.05.2003. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 05.06.2003.)

69. Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus ne agrāk kā desmitā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš. (23.09.2004. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 21.10.2004.)

70. Valsts Prezidents izsludina pieņemtos likumus šādā kārtā: «Saeima (resp. tauta) ir pieņēmusi un Valsts Prezidents izsludina šādu likumu: (likuma teksts)».

71. Desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā, Valsts Prezidents motivētā rakstā Saeimas priekšsēdētājam var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts Prezidents otrreiz ierunas nevar celt. (23.09.2004. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 21.10.2004.)

72. Valsts Prezidentam ir tiesības apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Viņam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā. Šādā kārtā apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecēšanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par šo likumu un ja par tā pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputātiem. (23.09.2004. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 21.10.2004.)

73. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņēmumiem, nodokļiem, muitām, dzelzceļa tarifiem, kara klausību, kara pasludināšanu un uzsākšanu, miera noslēgšanu, izņēmuma stāvokļa izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizāciju un demobilizāciju, kā arī līgumus ar ārvalstīm.

74. Saeimā pieņemtais un septiņdesmit otrā panta kārtībā apturētais likums ir atcelts tautas nobalsošanā, ja balsotāju skaits ir vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums ir balsojis par likuma atcelšanu. (21.03.1933. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.04.1933.)

Saeima var sanākt uz sēdēm tikai tad, ja Valsts Prezidents to sasauc. Šādām Saeimas sēdēm dienas kārtību noteic Valsts Prezidents. Ne agrāk kā vienu mēnesi un ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Saeimas atsaukšanas jānotiek jaunām vēlēšanām.

(08.04.2009. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 02.11.2010.)

50. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse no nodotām balsīm izsakās pret Saeimas atlaišanu, tad Valsts Prezidents uzskatāms par atlaistu un Saeima ievēlē jaunu Valsts Prezidentu uz atlaistā Prezidenta atlikušo pilnvaru laiku.

51. Uz ne mazāk kā puses visu Saeimas locekļu priekšlikumu, Saeima slēgtā sēdē ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas locekļu balsu vairākumu, var nolemt atlaist Valsts Prezidentu. Pēc šāda lēmuma Saeima nekavējoši ievēlē jaunu Valsts Prezidentu.

52. Ja Valsts Prezidents atsakās no amata, nomirst vai tiek atsaukts, pirms viņa amata laiks izbeidzies, Valsts Prezidenta vietu izpilda Saeimas priekšsēdētājs, kamēr Saeima izvēl jaunu Valsts Prezidentu. Tāpat Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts Prezidenta vietu, ja pēdējais atrodas ārpus valsts robežas vai citādi aizkavēts izpildīt savu amatu.

53. Valsts Prezidents par savu darbību politisku atbildību nenes. Visiem Valsts Prezidenta rīkojumiem jābūt līdzparakstītiem no ministru prezidenta vai attiecīgā ministra, kuri līdz ar to uzņemas visu atbildību par šiem rīkojumiem, izņemot četrdesmit astotā un piecdesmit sestā pantā paredzētos gadījumos.

54. Valsts Prezidentu var saukt pie kriminālās atbildības, ja tam piekrit Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu.

IV NODAĻA. MINISTRU KABINETS

55. Ministru kabinets sastāv no ministru prezidenta un viņa aicinātiem ministriem.

56. Ministru kabinetu sastāda persona, kuru uz to aicina Valsts Prezidents.

57. Ministriju skaitu un to darbības apjomu, kā arī valsts iestāžu savstarpīgās attiecības nosaka likums.

58. Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes.

59. Ministru prezidentam un ministriem viņu amata izpildīšanai ir nepieciešama Saeimas uzticība un viņi par savu darbību ir atbildīgi Saeimas priekšā. Ja Saeima izteic neuzticību ministru prezidentam, tad jāatkāpjas visam kabinetam. Ja neuzticība izteikta atsevišķam ministram, tad tam jāatkāpjas un viņa vietā ministru prezidentam jāaicina cita persona.

60. Ministru kabineta sēdes vada ministru prezidents un viņa prombūšanas laikā tas ministrs, kuru viņš uz to ir pilnvarojis.

61. Ministru kabinets apspriež visus atsevišķus ministriju izstrādātos likumprojektus un jautājumus, kuri attiecas uz vairāku ministriju darbību, kā arī atsevišķu kabineta locekļu ierosinātus valsts politikas jautājumus.

62. Ja valstī apdraud ārējais ienaidnieks, vai ja valstī vai tās daļā ir izcēlies vai draud izcelties iekšējs nemiers, kurš apdraud pastāvošo valsts iekārtu, tad ministru kabinetam ir tiesības izsludināt izņēmuma stāvokli, par to divdesmit četru stundu laikā paziņojot Saeimas prezidijam, kuram šāds ministru kabineta lēmums nekavējoties jāceļ priekšā Saeimai.

63. Ministriem, ja arī viņi nav Saeimas locekļi, un ministru pilnvarotām atbildīgām valsts amata personām ir tiesība piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs un iesniegt papildinājumus un pārlabojumus pie likumprojektiem.

VII NODAĻA. VALSTS KONTROLE

87. Valsts kontrole ir neatkarīga koleģiāla iestāde.

88. Valsts kontrolierus ieceļ un apstiprina amatā tādā pat kārtībā, kā tiesnešus, bet tikai uz noteiktu laiku, kurā viņus var atcelt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Valsts kontroles iekārtu un kompetences nosaka sevišķs likums.

VIII NODAĻA. CILVĒKA PAMATTIESĪBAS

(Nodaļa 15.10.1998. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.11.1998.)

89. Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

90. Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.

91. Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.

92. Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.

93. Ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums.

94. Ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu.

95. Valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam.

96. Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.

97. Ikvienam, kas likumīgi uzturas Latvijas teritorijā, ir tiesības brīvi pārvietoties un izvēlēties dzīvesvietu.

98. Ikvienam ir tiesības brīvi izbraukt no Latvijas. Ikviens, kam ir Latvijas pase, ārpus Latvijas atrodas valsts aizsardzībā, un viņam ir tiesības brīvi atgriezties Latvijā. Latvijas pilsoni nevar izdot ārvalstīm, izņemot Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos paredzētos gadījumus, ja ar izdošanu netiek pārkāptas Satversmē noteiktās cilvēka pamattiesības. (23.09.2004. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 21.10.2004.)

99. Ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Baznīca ir atdalīta no valsts.

100. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.

101. Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu. Pašvaldības ievēlē pilntiesīgi Latvijas pilsoņi un Eiropas Savienības pilsoņi, kas pastāvīgi uzturas Latvijā. Ikvienam Eiropas Savienības pilsonim, kas pastāvīgi uzturas Latvijā, ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties pašvaldību darbībā. Pašvaldību darba valoda ir latviešu valoda. (23.09.2004. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 21.10.2004.)

75. Ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību, tad Valsts Prezidents nevar prasīt šāda likuma otrreizēju caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludināms ne vēlāk kā trešā dienā pēc tam, kad Prezidents pieņemto likumu saņēmis.

76. Satversmi Saeima var grozīt sēdēs, kurās piedalās vismaz divas trešdaļas Saeimas locekļu. Pārgrozījumus pieņem trijos lasījumos ar ne mazāk kā divu trešdaļu klātesošo deputātu balsu vairākumu.

77. Ja Saeima grozījusi Satversmes pirmo, otro, trešo, ceturto, sesto vai septiņdesmit septīto pantu, tad šādi pārgrozījumi, lai tie iegūtu likuma spēku, ir apstiprināmi tautas nobalsošanā. (15.10.1998. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.11.1998.)

78. Ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts Prezidentam pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kuru Prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.

79. Tautas nobalsošanai nodotais Satversmes pārgrozījums ir pieņemts, ja tam piekrīt vismaz puse no visiem balsstiesīgiem. Tautas nobalsošanai nodotais likumprojekts, lēmums par Latvijas dalību Eiropas Savienībā vai būtiskām izmaiņām šīs dalības nosacījumos ir pieņemts, ja balsotāju skaits ir vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums ir balsojis par likumprojekta pieņemšanu, Latvijas dalību Eiropas Savienībā vai būtiskām izmaiņām šīs dalības nosacījumos. (08.05.2003. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 05.06.2003.)

80. Tautas nobalsošanā var piedalīties visi Latvijas pilsoņi, kuriem ir balsstiesības Saeimas vēlēšanās.

81. (Izslēgts ar 03.05.2007. likumu, kas stājas spēkā 31.05.2007.)

VI NODAĻA. TIESA

82. Tiesu Latvijā spriež rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas un Augstākā tiesa, bet kara vai izņēmuma stāvokļa gadījumā — arī kara tiesas. (15.10.1998. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 06.11.1998.)

83. Tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.

84. Tiesnešus apstiprina Saeima, un viņi ir neatceļami. Tiesnesi pret viņa gribu atcelt no amata var Saeima vienīgi likumā paredzētos gadījumos, pamatojoties uz tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu vai tiesas spriedumu krimināllietā. Ar likumu var noteikt vecumu, ar kura sasniegšanu tiesneši atstāj savu amatu. (04.12.1997. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 31.12.1997.)

85. Latvijā pastāv Satversmes tiesa, kas likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesa ir tiesīga atzīt par spēkā neesošiem likumus un citus aktus vai to daļas. Satversmes tiesas tiesnešus uz likumā noteikto laiku apstiprina Saeima ar ne mazāk kā 51 Saeimas locekļa balsu vairākumu. (19.09.2013. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 18.10.2013.)

86. Tiesu var spriest tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētā kārtībā. Kara tiesas darbojas uz sevišķa likuma pamata.

102. Ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās.

103. Valsts aizsargā iepriekš pieteiktu miermīlīgu sapulču un gājieni, kā arī piketu brīvību.

104. Ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Ikvienam ir tiesības saņemt atbildi latviešu valodā.

(30.04.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 24.05.2002.)

105. Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.

106. Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu.

107. Ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

108. Strādājošajiem ir tiesības uz koplīgumu, kā arī tiesības streikot. Valsts aizsargā arodbiedrību brīvību.

109. Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.

110. Valsts aizsargā un atbalsta laulību — savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības. Valsts īpaši palīdz bērniem invalīdiem, bērniem, kas palikuši bez vecāku gādības vai cietuši no varmācības.

(15.12.2005. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 17.01.2006.)

111. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu.

112. Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta.

113. Valsts atzīst zinātniskās, mākslinieciskās un citādas jaunrades brīvību, kā arī aizsargā autortiesības un patenttiesības.

114. Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.

115. Valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

116. Personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā, deviņdesmit septītajā, deviņdesmit astotajā, simtajā, simt otrajā, simt trešajā, simt sestajā un simt astotajā pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Uz šajā pantā minēto nosacījumu pamata var ierobežot arī reliģiskās pārliecības paušanu.

J. Čakste,
Satversmes Sapulces prezidents

R. Ivanovs,
Satversmes Sapulces sekretārs

KONKURSĀ PIEDALĪJĀS SKOLĒNI NO ŠĀDĀM SKOLĀM:

Aizkraukles novada vidusskola

Privātsākumskola Varavīksne

Āgenskalna sākumskola

Raunas pamatskolas Drustu struktūrvienība

Bauskas pilsētas pamatskola

Riebiņu vidusskola

Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskola

Rīgas 22. vidusskola

Cēsu pilsētas vidusskola

Rīgas 33. vidusskola *

Daugavpils 10. vidusskola

Rīgas 64. vidusskola

Daugavpils Vienības pamatskola

Rīgas Rīnūžu vidusskola

Dundagas vidusskola

Rīgas Tirdzniecības profesionālā vidusskola

Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskola

Rožupes pamatskola

Jaunsilavas pamatskola

Rucavas pamatskola

Jelgavas 5. vidusskola

Salaspils 1. vidusskola *

Jelgavas Pārlielupes pamatskola

Saldus pamatskola

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzija *

Talsu pamatskola

Jūrmalas Kauguru vidusskola,

Umurgas pamatskola

Krāslavas ģimnāzija

Uzvaras pamatskola

Krāslavas Varavīksnes vidusskola *

Valmieras 5. vidusskola

Liepājas 3. pamatskola

Ventspils 4. vidusskola

Ludzas 2. vidusskola

Ventspils Centra sākumskola

Madlienas vidusskola

Viesītes vidusskola *

Mērsraga vidusskola

Zasas vidusskola

Naujenes pamatskola *

Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskola

Ogres 1. vidusskola

Pilsrundāles vidusskola

Privātā vidusskola INNOVA

* Skola saņēmusi žurnāla "Domuzīme" redakcijas specbalvu.

Satversmes tiesa

Satversme laimīgai Latvijai

Satversmes tiesa V skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursu rīkoja par godu Latvijas Republikas Satversmes simtgadei.

Konkursu atbalsta:

it^{ir} literatūra publicistika vārdi
domuzīme

JURISTA VĀRDS

**KRISTĪNE
ČAKSTE**

Apmeklē savā viedierīcē:

Iespiests tipogrāfijā SIA "Uniprinta", Rīgā.

Pārpublicēšanas gadījumā izdevēja rakstiska atļauja obligāta.

Dizains: Alise Tilaka.

© Satversmes tiesa, 2022

ISBN-978-9934-8948-9-3

